Gamla lepidopterologer som jag känt

INGVAR SVENSSON

Svensson, I.: Gamla lepidopterologer som jag känt. **[Old lepidopterists whom I have known.]** – Ent. Tidskr. 119 (3-4): 163-190. Lund, Sweden 1998. ISSN 0013-886x.

The author tells some short notices on deceased lepidopterists, whom he met with or otherwise came to know from the 30's to the present time, presenting also a more or less recognizable photograph for each of them. A separate table in alphabetic order is given, containing name, main domicile, date of birth and death (in order day.month.year) and profession. Only a few of their most notable works are mentioned in the bibliography.

I. Svensson, Vivedalsvägen 10, Österslöv, S-291 94 Kristianstad, Sweden.

Hur det började

Några andra fjärilsamlare hade jag överhuvud inte kontakt med de första åren, vilket sannolikt är en ovanlig början. Nästan alla andra har inspirerats av någon kamrat eller äldre person i omgivningen. Vid ett dagsbesök i Lund sommaren 1935 fick jag och min bror varsin tvåkrona att använda efter behag. Vi gick länge och tittade i skyltfönster och till sist fastnade vi för Schreibers kleiner Atlas der Schmetterlinge und Raupen, som fanns i två delar à en krona och tjugo öre stycket. Vi försökte nämligen lära oss tyska efter radiolektioner och här fanns ett tillfälle att pröva kunskaperna. Småningom fick jag överta också min brors häfte med mindre färggranna nattflyn och mätare på planscherna. Min första noterade art 21 juli 1935 var förstås nässelfjärilen, som jag efter mitt häfte fortfarande helst kallar *Vanessa urticae*. I häftena fanns beskrivningar på insamling, preparering etc. som god hjälp.

Det stora problemet uppkom när jag fann att det inte räckte med att studera djuren i det fria för att artbestämma dem. En samling måste till, först med ett exemplar av varje art. Att stoppa ner fjärilarna i en glasburk med en papperstuss indränkt med bensin, så som föreslogs i texten, fungerade inte tillfredsställande. Fjärilarna fladdrade länge och vingteckningen försvann mer eller mindre i ett dammoln. I häftet föreslogs också injektion med nikotin som ett bra sätt för större fjärilar. Jag hade turen hitta en stor flaska nikotin i skafferiet - av alla ställen - avsett för fruktträdsbesprutning och lyckades också egenhändigt tillverka en liten injektionsspruta. Ibland hamnade nålspetsen i tummen, som sedan blev känsellös en stund.

Hur det fortsatte

Sannolikt hade mitt fjärilintresse dött ut - också utan nikotinets hjälp - om jag inte efterhand fått kontakt med likasinnade. De har blivit många genom åren och utan den stimulansen genom utbyte av erfarenheter, gemensamma insamlingar och en efterhand begynnande insikt om att här fanns ett stort outforskat fält, hade det väl heller inte blivit så mycket mer. Glädjande nog har en upptäcksresande tillräckligt att göra inom Sveriges gränser för oöverskådlig framtid, om bara inte klåfingrig lagstiftning lägger hinder, så som skett i Tyskland och många andra länder och med vissa ansatser också här. Att genom fortsatt forskning om fjärilarnas utbredning och levnadsbetingelser bevara mångfalden blev en livsuppgift för mig långt före Rio-konferensen. Av fjärilsamlaren hade blivit en fjärilforskare och fjäril-

kännare, eller lepidopterolog, som den gängse beteckningen lyder.

Med förhoppning att andra kan ha glädje och nytta av bekantskapen, försöker jag i det följande ge några glimtar av dessa numera avlidna människor som haft betydelse för mig och kanske jag också för dem. Märkligt nog saknas ofta levnadsteckningar t.o.m. över entomologer som varit världskändisar och för hemmaentomologerna är detta snarast regel. Vad jag här berättar om dem är därför mestadels hämtat ur mina egna erfarenheter. I den mån deras samlingar bevaras, kan i framtiden många fakta om entomologerna också hämtas från etiketterna. Några av dem nådde inte långt upp i vuxen ålder, men för många nutida lepidopterologer är de kanske ändå numera ganska okända och därför "gamla". Fastän berättelserna om alla dessa gamla lepidopterologer är alltför korta har uppsatsen kanske ändå blivit för lång, men jag har på slutet sammanfattat med en alfabetisk förteckning med kortfattade data om dem samt litteraturförteckning över omnämnda arbeten.

Åtföljande fotografier är tyvärr av mycket skiftande kvalitet, men jag har fått höra att det är bättre med en dålig bild än ingen alls. De är i flera fall kopior av inlånade fotografier eller t.o.m avfotograferade från tryckta bilder. Förlagan har ibland varit ateljéfoto, ibland en utomhustagning och ibland uppförstoring från gruppkort. Förhoppningsvis ger de en uppfattning om människan på bilden eller ett igenkännande från tidigare sammanträffanden. Efter alla år ser jag själv ut som på Fig. 1, enligt foto av Rune Axelsson. Hur en av alla fångstnätter med några av dem som nu saknas på resan, har sett ut, framgår av Fig. 2.

De som nu saknas på resan

Karl Georg Wingstrand (Fig. 3 A). Vi hamnade 1939 på samma studentbatteri på Smålands artilleriregemente i Jönköping och fann varandra i det gemensamma naturintresset. Karl Georg hade framför allt blivit fågelskådare genom påverkan av tandläkaren P. O. Swanberg i Skara, men han var nyfiken på allt i naturen. Vi gjorde en utflykt till vattenfallen i Huskvarna och tittade på gråärlor (=forsärla), på den tiden en stor raritet och beskådade salskrakar i Vaggeryd på vintern. Vid midsommartid 1942 besökte jag honom i hans föräldrahem Högetomt vid Hornborgasjön, där han återhämtade sig från lungtuberkulos, som han ådragit sig under den militära beredskapstjänstgöringen. Han visade mig då ett par skäckspinnare, *Endromis versicolora*, som han fångat och skulle förära museet i Lund, där han börjat studera vid universitetet. Jag hade gärna tagit hand om fjärilarna och blev ganska avundsjuk på museet. Men avundsjukan kan också vara en sporre att fortsätta att anstränga sig. Efter detta träffades vi alltmer sällan. Jag hamnade norrut i Sverige och han blev zoologiprofessor i Köpenhamn och gjorde sig internationellt känd genom sina forskningar kring hypofysen hos fåglar och primitivare djur. Insamlade fjärilar finns på Zoologiska Museet i Lund.

Erik Norstrand (Fig. 3 B). Om honom har jag nyligen skrivit i en minnesskrift efter 50 år (Svensson 1993). Det var han som vid ett flyktigt sammanträffande i Dalarna 17 juni 1943 förmådde mig att fortsätta med fjärilarna, fast jag redan beslutat att lägga av för att ägna mig åt studierna. Han bistod med utrustning och givande tankeutbyten de fyra år han hade kvar. Han hade sommarstuga i Östergarn på Gotland och tog där det hittills enda kända svenska strandknölflyet, *Heliothis maritima*, hitfluget från sydost. Samlingen finns numera på Zoologiska Museet i Lund.

Ragnar Östlund (Fig. 3 C). Hos Erik Norstrand träffade jag vid ett tillfälle en äldre fjärilsamlare från Gävle på besök i Stockholm som Erik uppenbarligen hyste stor högaktning för. Östlund hade ägnat sig åt utforskningen av storfjärilfaunan i Gävle och landskapet Gästrikland. Sina kunskaper sammanfattade han i ett par uppsatser i Entomologisk Tidskrift 1954.

Yngve Christiernsson (Fig. 3 D). Han bodde också i Gävle och var ungefär samtida med Ragnar Östlund, men vi träffades först omkring 1970, då han tillbringade några somrar i Hällevik i Blekinge. Fjärilar hade han samlat mer eller mindre intensivt under lång tid sammanhängande med ett stort allmänt naturintresse. En farbror till honom var orsaken till beskrivningen av ab. *christiernssoni* Lampa 1885 av gröngula höfjärilen, *Colias nastes*. Både Östlunds och

Christernssons samlingar har tagits om hand av Göran Sjöberg.

Kjell Ander (Fig. 3 E). När vi fick kontakt, var han docent i Lund för att snart därefter bli lektor vid folkskoleseminariet i Linköping, där han bodde kvar till sin död. Vid Svinösjön i Dalarna hade jag 9 maj 1943 fångat ett par fjärilar som påminde om lavspinnare men inte gick att bestämma efter tillgänglig litteratur. Kjell fick hand om dem och meddelade mig snabbt att de tillhörde en mycket sällsynt småfjärilart, *Ethmia pyrausta*, som var ny för Dalarna. Det var mitt första landskapsfynd och blev naturligtvis en sporre till nya upptäcksresor. Nu sysslade Kjell inte bara med fjärilar utan med lite av varje inom entomologin, exempelvis gräshoppor, och var flitig att publicera. Om ett antal gamla sydsvenska entomologer berättar han utförligt i en minnesskrift (Ander 1953). Samlingen har gått till Zoologiska Museet i Lund.

Frithiof Nordström (Fig. 3 F). Den förste som Erik Norstrand presenterade mig för när han introducerade mig på Entomologiska Föreningen i Stockholm 18 oktober 1943 var självklart Frithiof Nordström. Han hade varit huvudförfattare i praktverket Svenska Fjärilar (Nordström & Wahlgren 1941), en bok som jag först åratal senare fick råd att inhandla, men som det alltjämt så långt efteråt finns anledning att slå upp allt som oftast. Det blev många besök hemma hos Frithiof, där han bl.a. lärde mig att tillverka genitalpreparat enligt en metod som jag inte funnit anledning frångå (Douwes & Svensson 1972). Lektionen föranleddes av att jag i föräldrahemmet i Glimåkra hade fångat en malmätare, *Eupithecia*, som jag inte lyckats bestämma. Frithiof menade att exemplaret var den vanliga *castigata*, men jag gjorde honom nästan förargad genom att ha invändningar. Efter genital-

Fig. 1. Författaren, Ingvar Svensson. Foto: R. Axelsson.

The author, Ingvar Svensson.

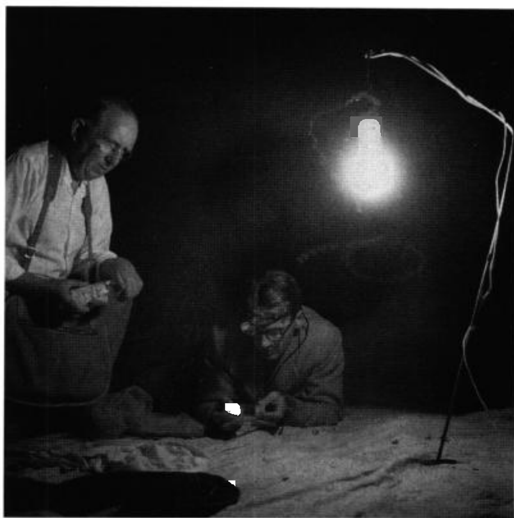

Fig. 2. Ljusfångst med Sven Langert och Carl Gustav Wahlström. Foto: I. Svensson.

Collecting at light with Sven Langert and Carl Gustav Wahlström.

Fig. 3. A) Karl Georg Wingstrand, B) Erik Norstrand, C) Ragnar Östlund, D) Yngve Christiernsson, E) Kjell Ander, F) Frithiof Nordström, G) Sixten Faugert, H) Helge Allander, I) Per Benander, J) Felix Bryk, K) Torsten Lagerberg, L) Erik Åman, M) Hugo Eliasson, N) Ingemar Pilström, O) Bror Hanson, P) John Törnqvist.

preparat erkände han en smula skamset: "Du hade rätt, det är en *virgaureata*, ny för Skåne". Diskussionerna fortsatte ibland in på natten och då kunde makan Gerda komma in och säga: "Nu får du gå, Frithiof måste sova". Vid sista besöket, då han hade svårt att minnas men uppenbart var glad över att få prata fjärilar, kom Gerda in och jag frågade: "Är det dags för Frithiof att lägga sig". Gerdas svar: "Nej, nu är han så gammal att han får bestämma själv". Frithiof samlade främst i Stockholms-trakten och inte minst vid en sommarstuga i Djurö. De sista somrarna bodde han och Gerda på pensionat i Vickleby. Samlingen har gått till Zoologiska Museet i Lund.

Sixten Faugert (Fig. 3 G). Sixten var en av de trogna deltagarna i Entomologiska Föreningens sammanträden. Han var den första bekantskapen som inte bara tittade på större djur utan också ägnade sig åt småfjärilar. Särskilt studerade han faunan på Lidingö men gjorde också resor till Skåne. Vi hade genom åren en ganska omfattande brevväxling, men han skrev inte någonting som kom i tryck. Hans fjärilsamling gick till Naturhistoriska Riksmuseet.

Helge Allander (Fig. 3 H). Efter att ha träffat honom på flera sammanträden i Stockholmsföreningen på 40-talet, blev jag något förvånad, när han vid ett sådant utbrast: "Jaså, är det du som är Ingvar Svensson". För det första var du-reformen inte genomförd på den tiden. För det andra förutsatte jag att äldre personer hade lika lätt att komma ihåg namn som vi yngre. Nu vet jag bättre. Efter detta gick våra samtal ännu lättare och jag fick även komma hem till honom i Sundbyberg och träffa hans vänliga familj. På den tiden var förstås storfjärilar vårt gemensamma intresse. Inte minst intresserade sig Helge för de på den tiden svårfångade spinnarna och de sista åren forskade han särskilt på ekspinnaren, *Lasiocampa quercus*. Särskilt minns jag att jag skaffade obesprutad murgröna från Skåne åt honom för att mata italienska larver, som inte ville äta bärris som de svenska. En resa till Kiruna för att studera nordliga och eventuellt avvikande populationer blev ett misslyckande genom att han fick ett öga skadat. Vi hade en hel del brevväxling. Tyvärr kom han aldrig att publicera något från sina forskningar utom en uppsats om ljusfångst i Faunistisk Revy 1949/1. Samlingen överlät han till annan privatsamlare, obekant vilken.

Per Benander (Fig. 3 I). Sveriges störste småfjärilkännare var visserligen inte den som ledde mig in på småfjärilarna utan en yngrekursare på Skogshögskolan som gått i skola i Växjö hos gamle J. A. Z. Brundin, fader till Lars Brundin. Men Per tog i början hand om mina rätt blygsamma fångster för bestämning, vilket efterhand lade grunden för en referenssamling. På den tiden fanns nästan ingen nyare bestämningslitteratur, så det var svårt att få fram riktiga namn. Detta gäller förstås ännu för vissa grupper malar. När jag 1947 hade varit på Gotland och Per bestämt mina småfjärilar därifrån, blev jag dock undrande över en *Pyrausta fuscalis*, det vanliga kovallmottet, från Fårö, som inte riktigt liknade tidigare djur. Kanske hade han själv funderat över djuret, för året efter reste han till Gotland och anmälde efteråt *Pyrausta* (nu *Udea*) *accolalis* ny för Sverige. Nu kunde jag själv bestämma mitt avvikande djur till samma art efter Spuler: Die Schmetterlinge Europas. Händelsen fick mig att själv ta anvaret för bestämningarna, vilket visserligen var betydligt knepigare men lärorikt. Kanske var det Pers avsikt. Han var ganska fåordig och gav i detta fall inga kommentarer. Däremot har han publicerat flera bestämningsverk som underlättat arbetet. De sista var över de svenska vecklarna 1950 och primitiva malar 1953. Han har beskrivit ett antal för vetenskapen nya arter, varav sju alltjämt verkar få behålla de av honom givna namnen. Inte minst har hans landskapskatalog över de svenska småfjärilarna 1946 stimulerat till fortsatta upptäcksresor. 1947 blev han filosofie hedersdoktor i Lund. Lindroth (1977) har publicerat en utförligare biografi. Samlingen står separat på Zoologiska Museet i Lund.

Felix Bryk (Fig. 3 J). En av fackentomologerna på Riksmuseum och en av de mera originella. Hans artikel över Linnés *Furia infernalis*, helvetesfurien (Bryk 1955), visar på hans intresse för det bisarra. Särskilt sysslade han dock med dagfjärilar och i synnerhet med släktet *Parnassius*, apollofjärilar. Erik Norstrand anlitade honom för att namnge former bland de apollofjärilar som han insamlat på Gotland. Enligt Bryks namngivning skulle en av dem heta

Parnassius apollo linnei lacrymans decora cardinalis.

Torsten Lagerberg (Fig. 3 K). Professor i skogsbotanik och min lärare på Skogshögskolan som även utsåg mig till sin amanuens i botanik. Som botanist var han berömd bl.a. för att ha skrivit praktverket Vilda växter i Norden (Lagerberg 1945-1949). Att han även var fjärilkännare fick vi erfara under en exkursion på en mosse, när han plockade upp en säck av *Phalacropterix graslinella*, graslins säckspinnare, och visade att den härmade utseendet av fruktaxet av tuvull.

Erik Åman (Fig 3 L). Troligen blev Erik Åman mer intresserad av fjärilar när han närmade sig pensionen från befattningen som landssekreterare på länsstyrelsen i Stockholms län och började fundera över fortsatt sysselsättning. Det var en hög och ansvarsfull befattning, närmast under landshövdingen, men hans rika förråd av historier hade han nog ändå hunnit inhämta där. Småfjärilarna, som han småningom också började samla på, lät han mig gå igenom. En stor dvärgmal visade sig vara obeskriven och eftersom levnadssättet då var obekant, var det naturligt att namnge den efter honom, något som han uppenbarligen kände sig mycket hedrad av. Den fick alltså heta *Ectoedemia amani* och fick sedan levnadssättet blev känt det svenska namnet Almbarkdvärgmal. Erik och hans maka reste flera gånger till Skåne på somrarna, men jag besökte också honom hemma i Saltsjöbaden. Vid ett tillfälle såg jag en intressant sydvänd bergbrant i närheten och var på väg dit med håven, när Erik ropade åt mig att inte gå dit p.g.a. huggormar. Jag tittade ner - där låg en framför fötterna, så lusten att gå vidare försvann. Eriks samling finns numera på Zoologiska Museet i Lund (holotypen av *amani* dock på Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm).

Hugo Eliasson (Fig. 3 M). Vi träffades första gången 3 juli 1946 när jag var på väg med nyinköpt bil mot Vittangi, där jag skulle stämpla skog enligt lappmarkslagen. Genom Frithiof Nordström hade jag erfarit att de båda skulle samla fjärilar i norra Västerbotten och skulle ha Lövånger som centrum. Naturligtvis anpassade jag resan så att jag kunde övernatta på deras hotell och fick verkligen också tag i dem. De hade planerat att samla på Bjuröklubb och vi gjorde gemensam resa dit, men spred sedan ut oss i terrängen. Frampå natten strålade vi samman igen för hemresan och då visade Hugo ett oansenligt nattfly som han tagit på havsstranden. De vita bakvingarna visade att det var den för landet nya arten *Athetis lepigone*, gråbrunt kärrängsfly. Det lärde mig att landets fauna långt ifrån var färdigutforskad. I övrigt höll Hugo mest till i omgivningarna till bostaden i Älvkarleby i norra Uppland och har publicerat en analys av områdets storfjärilfauna (Eliasson 1945, 1946). Åtminstone *lepigone* och förmodligen hela samlingen finns på Naturhistoriska Riksmuseet.

Ingemar Pilström (Fig. 3 N). Lördagen den 6 juli 1946 ankom jag till Vittangi och fann ett antal unga jägmästare i full färd med att återhämta sig med hjälp av diverse drycker efter veckans hårda utearbete i lappmarkskogarna. En av dessa måste läggas med kläderna på, eftersom vi andra inte lyckades ta av honom dem. Dagen efter var han kontaktbar och visade sig vara en mycket naturintresserad något äldre kollega, som bl.a. rapporterat en hel del växtlokaler till Eric Hultén. (Senare på hösten fick också jag anledning skriva till Hultén och rapportera om en rik lokal för skogsfrun, *Epipogium aphyllum*, som jag funnit på nordsluttningen av Liviövaara nära Erkheikki 11 augusti, den dittills nordligaste.) Ingemar satte genast igång med att samla in vad han såg under skogsindelningsarbetet på lågfjället Rautusakara och kunde nästa lördag stolt visa upp resultatet. Han hade lyckats springa ikapp och med hjälp av hatten infånga ett antal *Anomogyna mevesi* (nu *Xestia gelida*), Meves fjällfly, en art som inte tagits på ungefär 100 år. Själv fångade jag samtidigt några exemplar av arten på ett annat berg, Airivaara, och andra samlare hittade den exempelvis i nuvarande Muddus nationalpark. Då var den något av ett sagodjur. Numera är den snarast ett störande inslag, när jakten går på större rariteter i Jukkasjärvi-trakten. För oss båda var Lappland ännu något av *terra incognita* och gemensamt gjorde vi utflykter till Holmajärvi, så långt vägen räckte mot Nikkaluokta. Han visade mig på den fantastiska Rautajoki-kanjonen vid Masugnsbyn, där jag på röd trolldruva fann larver av paddbärsmalmätaren, *Eupithecia actaeata*. Vi

sågs för sista gången i Luleå vintern 1947/48, då hans fru yttrade: "När vi gifte oss, trodde Ingemar att han fått en rik fru och jag att jag fått en fin man, men vi misstog oss båda". Människor blir ofta offer för olyckliga omständigheter. I grunden var han en fin man.

Bror Hanson (Fig 3 O). Som preparator på Riksmuseum hade han hand om fjärilarna där och kunde lotsa en nybörjare till rätt låda. En vänlig och hjälpsam man som tyvärr inte blev så gammal som entomologer annars brukar bli. I fält ägnade han sig på 60-talet särskilt åt att utforska fjärilfaunan på Gotska Sandön, där han fann sådana märkliga djur som bl.a. *Horisme aemulata*, grå strimmätare, ny för landet (Hanson 1965).

John Törnqvist (Fig 3 P). Under sejouren i Lappland 1946 hörde jag talas om bergsingenjören och fjärilsamlaren vid LKAB i Kiruna och sökte upp honom. Han blev uppenbarligen glad över att träffa en likasinnad och jag blev väl mottagen. Han berättade om för mig ännu obekanta fjälldjur som han håvat in samtidigt som hans maka gick med bössan för att jaga ripor. Dottern Vivi har ännu i livligt minne hur hon och två systrar letade efter den vinglösa honan till en fjäril på gran, dock utan att hitta någon. Det måste ha rört sig om *Malacodea regelaria*, tunnvingemätaren, som jag själv lyckades ta en hane av i södra Lappland först några år senare den 5 juni 1951, då snön ännu låg halvmeterdjup i den gamla granskogen. Samlingen gick till någon skola i Luleå som inte gått att spåra, och är troligen förstörd vid det här laget. Hur våra samlingar skall komma till bästa nytta är något att fundera över.

Gunnar Eriksson (Fig. 4 A). I april 1947 skickades jag av Skogsstyrelsen till Gotland för att staka skogsdiken. Den stora ön i Östersjön har ju en natur som just inte liknar något annat och det var väl med vissa betänkligheter jag bidrog till att förändra den. Först vid ett återbesök på största dikningstrakten 10 år senare, blev jag dock klar över hur tokigt skogsdikning kan inverka. Hela det gamla orkidékärret var förvandlat till ett ogenomträngligt brakvedsnår, där man bara kunde ta sig fram genom att gå i de nu torra dikena. En raritet hade lyckats överleva så länge. På dikeskanten flög klockan 5 på morgonen en *Aterpia sieversiana*, agmyrvecklare. Men 1947 samlade jag ännu företrädesvis storfjärilar och sökte förstås snarast möjligt upp Gunnar Eriksson i Hörsne och fick hos honom se sådana sagodjur som *Everes argiades*, kortsvansad blåvinge, som han var ensam om från Sverige. Gunnar hade tagit några exemplar på lucernfälten runt kyrkan med några års mellanrum och menade att arten måste ha övervintrat och inte enbart flugit in söderifrån. Ett exemplar fick jag av honom för min samling. Klart bofast på platsen var i vart fall *Calymnia diffinis*, almrovflyet, som han tagit första gången i landet 1942 och som fortfarande har sin bästa lokal i Hörsne fast jag 1947 fick arten också i Klinte. Gunnar visade mig de fina gamla ängarna vid Hammars i Norrlanda, där jag långt senare fann *Depressaria nemolella*, gotlandssäfferotplattmalen, ny för vetenskapen och fortfarande inte anmäld från någon annan lokal i världen*. Gunnar och hans familj var alltid lika hjälpsamma. På gamla dar gick han över till att studera svampar och under tiden åt andra insekter upp det mesta av hans fjärilar.

Martin Ekström (Fig. 4 B). Sommaren 1947 fick jag också kontakt med Martin Ekström i Hemse och eftersom han speciellt samlade småfjärilar kom vi att ha en livlig korrespondens framöver för att klara ut olika problem med dessa alltjämt "efterblivna" djur. I en rabatt utanför den tidigare järnvägsstationen hittade han 1955 *Caryocolum fischerella*, såpnejlikemal, på sin första svenska lokal, en art som numera också finns på fastlandet. Åtskilliga andra fjärilar fann han nya för Sverige, exempelvis *Semiothisa artesiaria*, videbuskmätare, *Elaphria venustula*, litet glansfly, *Anarsia lineatella*, körsbärsbuskpalpmal, och *Gelechia muscosella*, mossig videstävmal. Ett sagodjur överlät han åt mig att ta hand om. Vi ljusfångade tillsammans 9 juni 1956 nära Klinte kyrka, då en malmätare satte sig framför Martin, som dock skrämde över den till mig med förmodan att det rörde sig om *pimpinellata*. Flygtiden tyckte jag dock inte passade och tog hand om djuret. Det blev en del problem med bestämningen innan det fastställdes att det var *Eupithecia egenaria*, lindmalmätare, då känd närmast från Mellaneuropa. Hans samling delades på Zoologiska Museet i Lund och Got-

* Numera även från Uppland (1997)

Fig. 4. A) Gunnar Eriksson, B) Martin Ekström, C) Olavi Sotavalta, D) Karl Westerlund, E) Gustaf Winblad, F) Sergiusz (von) Toll, G) Anders Lewin, H) Nils Burrau, I) Skat Hoffmeyer, J) Torben W. Langer, K) Harry Rydén, L) Bror Nordin, M) Stig Linder, N) Helge Rambring, O) Niels L. Wolff, P) Wilhelm van Deurs.

lands Fornsal i Visby, där förhoppningsvis den delen ännu bevaras i hans specialtillverkade "sekretär". Jag vill också hänvisa till en nekrolog (Svensson 1969).

Olavi Sotavalta (Fig. 4 C). Efterhand utvidgades bekantskapskretsen också till utlandet. En av de första som jag fick kontakt med var Olavi Sotavalta, som kom och höll föredrag i Stockholm. Han har väl i Sverige mest gjort sig känd för sina forskningar kring björnspinnare. Hans arbeten föranledde att *Acerbia alpina*, nordisk igelkottspinnare, kunde hittas också i Sverige. Ihågkommas bör emellertid också hans insatser i karteringen av skandinaviska storfjärilar, där han svarade för Finland ifråga om svärmare, spinnare och nattflyn. Han fortsatte att föra kartotek över de finska storfjärilarna, vilket resulterade i en utbredningskatalog (Sotavalta 1987). Vi kom att träffas på flera internationella kongresser, bl.a. i Moskva 1968, hade en hel del korrespondens och växlade särtryck.

Karl Westerlund (Fig. 4 D). Åren 1948-53 tjänstgjorde jag i Västerbottens län och bodde i Vännäs. Bara ett par mil bort, i Rödåliden, bodde lantbrukaren Karl Westerlund, så jag sökte snart upp honom och fann en hängiven naturmänniska. För fjärilfångsten hade han tillverkat en jättehåv med en meters diameter och två meter skaft, som han hade med sig ut på fälten. Gängse håvar hade bara 30 cm diameter, men efter intryck av hans håv fann jag att 40 cm var effektivare. Däremot var det opraktiskt att skrapa efter småfjärilar med långt skaft, så där har jag stannat för 60-70 cm längd. Sommaren 1995 besökte jag igen Rödåliden, dit hans dotter Laila Windelius hade återflyttat med sin familj. Hon vårdade Karls samling väl och det var särskilt intressant att se några exemplar av *Pyralis lienigialis*, lienigljusmottet, som dock knappast kan ha överlevt på gården, eftersom husdjuren var borta och boningshuset moderniserat. Förbättringar för människorna är inte alltid förbättringar för djuren. Man kan bara hoppas att denna synantropa art ändå överlever någonstans i norr.

Gustav Winblad (Fig. 4 E). En annan norrländsk fjärilsamlare som jag sökte upp var svärmarespecialisten i Piteå. Men han samlade även andra storfjärilar och andra insekter under sina resor i landet tillsammans med Nils Burrau (se nedan). Vi hade besök av dem i Österslöv 8 juli 1957. Exempelvis fick hökblomsternätfjärilen på Gotland namnet *Melitaea cinxia winbladi* Bryk 1953 efter honom. Gustaf återfann som svensk art den östliga trollsländan *Ophiogomphus cecilia* (*serpentinus*) vid Övertorneå 1959. Samlingen har gått till Zoologiska Museet i Lund.

Sergiusz (von) Toll (Fig. 4 F). Hur jag fick kontakt med den polske fjärilspecialisten minns jag inte nu längre. Förmodligen skickade jag särtryck av mina första uppsatser - ett bra sätt för unga entomologer att få kontakt med äldre likasinnade. Han hade överlevt omvälvningarna under andra världskriget och hade även lyckats spara särtryck från före den tiden. Under den tyska ockupationen publicerades en uppsats där han benämndes greve von Toll. Vi var tillräckligt sysselsatta med våra fjärilar, så jag frågade honom aldrig om hans personliga förhållanden. Vi bytte fjärilar per post efter kriget och hans försändelser brukade vara försedda med diverse mer eller mindre obegripliga stämplar, varav dock kunde urskiljas Moskva. Ett paket från honom kom aldrig fram till mig, vilket jag antog var lätt hänt på den långa omvägen. Hans slutsats var emellertid att "fähundarna i Moskva" lagt beslag på djuren för egen räkning, vilket något förvånade mig att han vågade skriva. 1956/57 lättade den "ursinniga stalinismen" och hans adress ändrades följdriktigt från Stalinogród till Katowice. Vi träffades aldrig, men hans publikationer och brev var ovärderliga för att kunna komma vidare. Många av de otaliga småfjärilarter han upptäckt, har senare också hittats här, exempelvis i östra Småland den märkliga *Coleophora paradrymidis*, dvärgsäckmalen, som vi ännu inte lyckats hitta förstadierna till. För entomologer öster om järnridån var uppenbarligen kontakterna västerut något av ett andningshål.

Anders Lewin (Fig. 4 G). Kanske var det alltför mycket av kontakter med besvärliga elever i hans lärargärning som gjorde att hans förbindelser med andra lepidopterologer blev knapphändiga. Detta bidrog nog också till att hans stora arbete över säckspinnare (Lewin 1949) inte blev tillräckligt genomarbetat för att få allmän acceptans. Detta hindrar inte att det finns all an-

ledning att forska vidare i den svåra grupp som han kallade *Fumea* och *Proutia*. Att *norvegica* har inskjutningscell i framvingarna till skillnad mot *casta* och *crassiorella* gäller fortfarande som viktigaste kännetecken, men hur de av honom introducerade men senare strukna arterna skall definieras är mer problematiskt. Han har själv namngett några småfjärilar som alla efterhand blivit yngre synonymer. Hans samling finns på Naturhistoriska museet i Göteborg.

Nils Burrau (Fig. 4 H). Det var först 1953, då vi flyttat till Skåne och jag kunde deltaga i månadsmötena på Entomologiska Sällskapet i Lund, som jag såg honom för första gången. Med sin långa erfarenhet som fjärilsamlare över hela landet var han en medelpunkt vid dessa möten, som han ytterst sällan uteblev ifrån. Genom årens lopp hade han funnit åtskilliga för Sverige nya storfjärilar och efterhand även ett par mott. Ett sådant mott var *Loxostege turbidalis*, fältmalörtsmottet, som han insamlat några exemplar av på Sandhammaren i sydöstligaste Skåne 16-30 juni 1951. Arten verkar ha försvunnit därifrån och förutom ett fynd från nordligaste Öland 25 juni 1954 har den inte setts vidare i landet. Nils hade för princip att insamla minst ett beläggexemplar av även allmänna arter på varje lokal han besökte och bidrog därmed starkt till att öka vår kännedom om fjärilarnas utbredning i landet. Skåne blev naturligtvis överrepresenterat men även Ångermanland. Han hade en sommarstuga i Nordingrå och flyttade den svenska nordgränsen dit för många arter. Sin vackra samling har han donerat till Zoologiska Museet i Lund.

Skat Hoffmeyer (Fig. 4 I). Bland nordiska fjärilsamlare är den jylländske biskopen mest känd för de inspirerande bestämningsverk över danska storfjärilar som han skrivit, och som varit högst användbara också utanför Danmarks gränser. Om honom själv går många historier. En av dem blev jag själv inblandad i, när jag 1957 skulle skriva en 10-årssammanfattning över svenska nyfynd. Det var oklart vem som funnit *Earias vernana*, silverpoppelflyet, först i Sverige, eftersom Skat Hoffmeyer mera i förbigående publicerat att han funnit arten ny för Skåne, medan Nils Burrau i en utförligare artikel skrivit om hur han funnit en "för svenska faunan ny noctuid", dock utan att nämna att han blivit tipsad av Hoffmeyer, som varit på biskopsmöte i Lund och tagit taxi till närmaste silverpoppel och kunnat plocka larver av den tidigare i Sverige okända arten. Jag fick historien till livs, när jag per brev frågade vem som verkligen varit först. Efter att min artikel om vem som verkligen tagit *vernana* ny för Sverige kommit i tryck, fick jag omedelbart ett brev från Hoffmeyer att "den sag nu var ude av verden". Senare meddelade han att han återupptagit förbindelsen med sin gode vän Burrau. Fjärilsamlare kan medvetet eller omedvetet förarga kollegor och även biskopar har sin prestige att måna om. Kanske en tankeställare?

Torben W. Langer (Fig. 4 J). En dansk som mer intresserade sig för dagfjärilar och för fjärilarnas uppträdande i litteraturen. Själv skrev han också en hel del om fjärilar och fjärilforskning. Mest känd är väl praktverket Nordens Dagsommerfugle (Langer 1958), som åtminstone för danskarna fyllde en lucka som Skat Hoffmeyer lämnat i sin produktion, men som även svenskar kan ha glädje av att titta i.

Harry Rydén (Fig. 4 K). Harry och hans maka Hilda sammanträffade ofta med mig för gemensamma fjärilfångstturer i Sydsverige. Efter en sen fångstnatt sommaren 1957 blev vi väckta redan kl 8 av bankningar på min ytterdörr, Det visade sig vara den unge dansken Georg Christensen, som efter att föregående dag förgäves ha sökt apollofjärilen, *Parnassius apollo*, blivit upplyst på järnvägsstationen att det bodde en fjärilsamlare i byn, och sålunda uppskjutit sin avresa för att göra ännu ett försök. Han hade två gamla exemplar tagna av Amitzböll i Österslöv, men ville fånga den själv. Under en rundresa i trakten kunde jag demonstrera att lämpliga bergknallar hade bebyggts eller beskogats med gran, så att apollofjärilen knappast kunde finnas kvar. Vi beslöt att köra till Sternö i Blekinge, och lyckades där fånga tre exemplar, som fördelades rättvist. Även den lokalen har förändrats till det sämre och våra blev nog de sista beläggexemplaren därifrån. Georg flyttade senare till Grekland, medan Harry fortsatte att ha Höganäs som utgångspunkt. Han anmälde genom åren flera för landet nya storfjärilar, inte minst från Sandhammaren, men de kortare tu-

rerna gick oftast till Kullaberg. Sina iakttagelser därifrån sammanfattade han i en av skrifterna om Kullabergs natur (Rydén 1961). Hans förnämligt preparerade fjärilar finns numera på Zoologiska Museet i Lund.

Bror Nordin (Fig. 4 L). Som småbrukare och snickare i Vankiva i risbygden norr om Hässleholm hade han små resurser för sin hobby som fjärilsamlare. Vi träffades på ett sammanträde med Göingebygdens Biologiska Förening i Hässleholm, där konservatorn Stig Linder var en framträdande personlighet och väl också inspirerade Bror i hans naturstudier. Vid septembermötet 1960 i Entomologiska Sällskapet i Lund hade Bror Nordin glädjen att under "Sommarens skörd" kunna visa en god serie *Vanessa xanthomelas*, videfuks, som han kläckt.

Stig Linder (Fig. 4 M). Den storvuxne konservatorn intresserade sig för allt möjligt i naturen och alltså fick fjärilarna också sin del. En av hans mera märkliga fångster på lampan i Hässleholm var *Thaumetopoea pinivora*, tallprocessionsspinnare, 1947. Det är nog enda exemplaret av arten som fångats i Sverige utanför artens fasta förekomstområden på norra Öland och södra Gotland. Samlingen har gått till Zoologiska Museet i Lund.

Helge Rambring (Fig. 4 N). Kanske Sveriges mest kände fjärilsamlare genom att han lyckades klara 10000-kronorsfrågan i landets unga television 1961. Det underlättades möjligen av att han helt koncentrerade sig på Nordens endast något över 100 dagfjärilar. Bland fjärilsamlare är han dock mest bekant för att ha upptäckt *Pararge achine* på Gotland 1949, en population som snabbt fick underartnamnet *rambringi* Bryk 1951. På initiativ av en entomologiprofessor utan kunskaper om fjärilar förbjöd länsstyrelsen också insamling av arten, vilket mycket väl kunde ha medfört att den fått dö ut i tysthet, eftersom ingen kunskap om artens livsbetingelser där tillfördes under årtionden. Tursamt nog gynnades arten emellertid av modernt skogsbruk, så när Håkan Elmquist tog initiativ till forskning efter omkring 40 år, visade det sig att arten hade en så stor population att han förmådde länsstyrelsen att upphäva fridlysningen 1993. Helge drogs med svår huvudvärk och när han äntligen skulle få bot för detta genom nya tabletter, förstörde dessa hans njurar och inte ens transplantation hjälpte, och så miste vi en framstående fjärilkännare i förtid. Hans samling står separat på Zoologiska Museet i Lund.

Niels L. Wolff (Fig. 4 O). Vi träffades första gången på nordiskt entomologmöte i Köpenhamn 1950. Under en kaffepaus satt jag tillsammans med de betydligt äldre lepidopterologerna Per Benander och Niels Wolff, vilken påbörjade en längre utläggning om att man i Danmark måste skåla i rödvin för att kunna lägga bort titlarna, vilket alltså verkade vara omöjligt eftersom han väl inte kunde förmå mig att använda alkohol. Nåväl, det gick för sig utan alkohol och därmed inleddes ett långt och fruktbart samarbete genom brevväxling och sammanträffanden. Vi hjälpte varandra att reda ut många svåra problem och ge tips om vad som kunde vara på gång och därigenom tillfördes både Danmark och Sverige ett stort antal nya arter, kanske mer än under någon annan period. Under en vecka juni-juli 1963 inbjöds jag och familjen till hans sommarhus i Jungshoved på södra Själland, varifrån vi gjorde utflykter till "söderhavsöarna" Lolland, Falster och Mön. Det brukar vara så att nya samlare hittar nya arter i förut väl avbetade områden och så blev fallet även nu. I vassarna vid Maribo fick jag in en *Tinea albipunctella* i håven och i ett litet kärr flög en *Coleophora trigeminella* vid en rönn på en tuva, ingen av dem förut känd från Danmark. Niels letade igenom gamla samlingar och lyckades hitta äldre danska exemplar av den förra, som han kunde anmäla som de första i Danmark. Att arten numera heter *Nemapogon wolffiella* efter honom ser ut som en tanke.

Påsken 1960 kom det första nordiska microlepidopterologmötet till stånd hemma hos mig i Österslöv på initiativ av Max von Schantz, som jämte Harry Krogerus deltog från Finland. Deltagarantalet begränsades till två från varje land för att alla skulle få tillfälle att jämföra och diskutera genitalpreparat. Niels var självskriven för Danmark och deltog därefter i samtliga fram till det sjunde i Bremen 1972. Det tolfte och sista mötet anordnades i Ringebu 1988. Tack vare dessa träffar kunde vi lösa en hel del aktuella problem och fick en nordisk samsyn på våra arter. Vid den första gick vi exempelvis igenom

Fig. 5. A) Hjalmar Holmquist, B) Martin Hering, C) Arvid Horke, D) Sven Langert, E) Albert Grabe, F) Hans Jöst, G) Nicholas Obraztsov, H) Bertil Reuterskiöld, I) Carl-Gustav Wahlström, J) Malte Carlsson, K) Einar Johnson, L) V. Leonard Heinänen, M) Ernst Urbahn, N) Thorwald Grönblom, O) Adolf Nordman, P) Sune Wendel.

det svåra släktet *Bryotropha*, mossmalar, vilket småningom gav upphov till en uppsats (Svensson 1962).

Niels intresserade sig inte minst för de danska "kolonierna" Grönland, Färöarna och Island. Han gjorde en forskningsresa till Grönland 1962 och sammanfattade senare sina och andras erfarenheter (Wolff 1964). Island fick en motsvarande sammanfattning (Wolff 1971). På slutet reste han till varmare öar och koncentrerade sig på Madeira utan att dock hinna sammanfatta resultatet. Vid ett tillfälle berättade han om sina vedermödor med släktet *Blastobasis* s.lat. på ön: "Det finns djur som ser helt olika ut utvändigt men har lika genitalier, andra ser lika ut utvändigt men har mycket olika genitalier och så finns det nog en tredje grupp arter som liknar varandra både utvändigt och invändigt".

Wilhelm van Deurs (Fig. 4 P). Bara några kilometer från Niels Wolff bodde hans jämnårige släkting och ingenjörskollega Vilhelm van Deurs, som ägnade sin fritid åt de danska fjärilarna. För svenska småfjärilsamlare har han blivit mest känd för sina till formatet små men innehållsrika och träffsäkra bestämningsböcker: Pyralider 1942, Fjermøl 1948 och Viklere 1956 (Danmarks Fauna band 48, 52 och 61). Wilhelm var en vänsäll man som gärna hjälpte yngre fjärilsamlare. Sista gången jag träffade honom var på den entomologiska världskongressen i Moskva 1968, men han deltog inte som Niels i exkursionen till Tashkent.

Hjalmar Holmquist (Fig. 5 A). På sammanträdena i Entomologiska Sällskapet i Lund var Hjalmar en trägen deltagare. Hans huvudintresse var storfjärilar och han samlade mest vid bostaden i Staffanstorp utan att dock ha lyckan att finna någon mera anmärkningsvärd art. Samlingen har gått till Zoologiska Museet i Lund.

Martin Hering (Fig. 5 B). Denne världsberömde entomolog i Berlin med mycket brett register var också mycket hjälpsam mot mindre försigkomna. Sommaren 1953 hade jag i en ljusfälla i trädgården fått några svartvita stävmalar som jag inte kunde bestämma med tillgänglig litteratur. De kunde möjligen tillhöra den mellaneuropeiska *Gelechia ignorantella*, såsom framgår av namnet ganska okänd. En brevförfrågan till Hering resulterade i att det snart nog anlände ett litet paket med de två syntyperna av *ignorantella* till låns och så var saken klar. Den ignorerade stävmalen är fortfarande en stor raritet. Han gav sig tid att diskutera diverse problem rörande småfjärilar i sina brev, exempelvis *Phyllocnistis xenia*, som han själv beskrivit från silverpoppel men som kunde vara synonym med *labyrinthella* på asp. Det var just minerare som intresserade honom särskilt och hans stora arbete över Europas bladminor (Hering 1957) är fortfarande ett standardverk.

Arvid Horke (Fig. 5 C). Bland fjärilsamlare är Arvid framför allt känd för upptäckten av tvillingarten *nordstroemi* till *Hydraecia micacea* (Horke 1952), en art som visat sig vara så helt dominerande på Öland och Gotland att man nu efteråt har svårt att förstå att den kunde förbises så länge. Ingen blandar väl ihop de båda längre. Svenskt stamfly är förstås inte enbart svensk utan är numera känd inte minst från våra grannländer österut till östra Sibirien. Sina sista år fick han ägna helt åt sitt älsklingsområde, storfjärilarna, och ordnade upp dessa på Zoologiska Museet i Lund. Tyvärr är det inte alla entomologer som får bli gamla nog att omsätta alla sina kunskaper fullt ut. Arvids samling förvaras på Lantbruksuniversitetet, Alnarp.

Sven Langert (Fig. 2, 5 D). Företagsläkaren på SKF i Göteborg ägnade mycket av sin fritid att samla fjärilar runt sommarstugan i Brottkärr, där han fann det första svenska exemplaret av *Eupithecia millefoliata*, backmalmätaren 12 juli 1947. Tillsammans med Roland Johansson samlade han 1956 på vårt nordligaste kalkfjäll, Pältsa. Efteråt har framkommit en sydeuropeisk fjäril, enligt hörsägen *Carcharodus alceae*, som han etiketterat därifrån, men som Roland menar att han skulle ha sett om den varit med i Svens kollektion från Pältsa. Sven hade ett mål att ha alla svenska arter i sin samling och kom som närmast, när det bara fattades sex. Men då publicerades så många nya att målet avlägsnade sig igen. Det gick inte att fylla luckorna med enbart djur som fångats i Sverige, så Sven köpte diverse djur söderifrån. Förmodligen hade ett sådant utländskt djur råkat få svensk etikett. Feletikettering kan man aldrig helt gardera sig för, så märkliga djur som inte kan beläggas på annat sätt bör betraktas med reservation. Sven hade

säkert inte gjort någon medveten förfalskning. Fast sådant har förekommit också i Sverige.

Albert Grabe (Fig. 5 E). På den tiden hade jag inte så många kontakter med mellaneuropeiska fjärilsamlare, så på en bilresa till Österrike augusti 1956 sökte jag upp Albert Grabe i Dortmund. Jag och min fru Elsa blev väl emottagna av Grabes, ett äldre par som blev synbart glada över att få besök av fjärilsamlare. Efterverkningarna från andra världskriget var visserligen oväntat små på bebyggelsen i Dortmund men på de mänskliga förbindelserna var de fortfarande uppenbara. Han var född i Görmar i det som senare blev Östtyskland och förmodligen medförde det stora svårigheter att hålla kontakt med släktingar. Albert Grabe hade upptäckt malen *Antispila ludwigi* i trakten och han förevisade pressade minor på *Polygonum bistorta*. Även om växten förekommer kulturspridd i Sverige, har vi nog ringa utsikter att hitta fjärilen.

Hans Jöst (Fig. 5 F). 1956 hade jag ännu inte kommit i förbindelse med Hans Jöst, annars hade kanske också han fått besök av oss på resan till Österrike. Som en av författarna till ett större arbete över storfjärilfaunan i Pfalz (de Lattin, Jöst, Heuser & Roesler 1957-66) sände han mig hela serien. För mig var det oväntat att se hur stora likheter det ändå finns mellan Pfalz och Sverige. En viktig fortsättning till detta arbete har åstadkommits av Verner Kraus (Kraus 1993).

Nicholas Obraztsov (Fig. 5 G). Själv tycker jag att hans system för vecklarna innehåller alltför många släkten och att uppenbart närbesläktade arter placerats långt från varandra, men det är det som allmänt följs numera. Ett exempel är placeringen av dalkarlsvecklaren, *Olethreutes dalecarliana* i ett annat släkte än rosenbandvecklaren, *Hedya roseomaculana*. Larverna av de båda lever på samma sätt i vikta blad av *Pyrola*. Å andra sidan ville han ibland slå ihop goda arter. Hur som helst försåg han mig välvilligt med sina många publikationer från sitt arbete med detta 1954-64, som blev till ovärderlig hjälp vid bestämnningsarbetet. Min bekantskap med honom blev huvudsakligen detta utbyte av särtryck och sporadisk brevväxling.

Bertil Reuterskiöld (Fig. 5 H). På 50-talet ordnade han och hans gamla mor årligen en högtidlig middag på Ekbacken i Asarum för några fjärilsamlare, däribland advokaten och grannen Hugo Santesson. Sådana middagar var jag inte bortskämd med, så de har stannat kvar i det annars dåliga minnet. Överhuvud var Bertil en sällskapsmänniska som verkade trivas särskilt väl bland andra fjärilsamlare. Hans samling blev kanske inte särskilt stor men innehöll ändå rariteter, såsom den för landet nya ringade eklavmätaren, *Boarmia punctinalis*, som han fick på lampa på Ekbacken 14 juni 1952. På 50-60-talet gjorde vi många gemensamma fångstturer. Det var till stor glädje att han så gärna ställde upp också på nattliga sådana, där det annars ibland kunde bli nog så trist att sitta ensam vid en fjärillampa. Samlingen gick till Zoologiska Museet i Lund.

Carl-Gustav Wahlström (Fig. 2, 5 I). Som chef för virkesmätningsföreningen i Växjö hade han ibland tjänsteresor till Skåne och då brukade dessa kombineras med fjärilfångst på natten. Brunstarrflyet, *Sedina buettneri*, hade fångats av Jörgen Gulve i nordvästra Skåne 24 september 1960 men ingen hade lyckats få tag i något mer exemplar på lokalen. Jag hade spårat en rik lokal för fjärilens värdväxt brunstarr, *Carex acutiformis*, i Fyledalen strax öster om Eriksdal och när Carl-Gustav besökte mig 7 oktober 1965, beslöt vi att köra dit på kvällen. Halvvägs möttes vi av störtregn men gav inte upp utan inhandlade regnkläder. Iklädda dessa tog vi oss igenom snårskogen med elverk etc ut på brunstarrkärret, bredde ut fjärillakanet över vegetationen och monterade upp lampan i centrum (som på Fig. 2) utan större förhoppningar att det skulle komma någon fjäril överhuvud, fast regnet tursamt nog slutat. Oväntat nog kom några misstänkta djur insmygande, men de visade sig vara ovanligt stora *Photedes pygmina*, litet stråfly. Efter att ha insamlat några sådana, nöjde jag mig med att ta dem i nyporna för att försöka hitta någon med strålformig teckning på bakvingarna som *buettneri* skulle ha. När jag på ett djur tyckte mig se sådana bakvingar, sträckte jag fram det mot Carl-Gustav. "Släpp fjärilen för allt i världen", blev den omedelbara reaktionen från honom, som trodde jag skulle klämma sönder den. Nu släppte jag den förstås i en cyankaliumburk. Den natten fick vi faktiskt ytterligare ett antal

exemplar av *buettneri*.

Även i Lappland exkurerade vi ihop, men när han tog *Entephria flavicinctata*, gullbräckefältmätaren, ny för Sverige i Abiskojokks kanjon 8 juli 1960 strövade han omkring ensam. Detta skedde utan tillstånd inom nationalparken, men som väl är torde det bli svårt för överheten att utkräva hämnd. Utan honom hade arten förmodligen fortfarande varit okänd i vårt land, eftersom den är synnerligen svårfångad på otillgängliga kanjonväggar även på Torneträsks nordsida. En nekrolog finns i FaZett (Tham 1993). Samlingen finns på Zoologiska Museet i Lund.

Malte Carlsson (Fig. 5 J). På 1950-60-talet var vi inte många verkligt aktiva småfjärilsamlare i Sverige, men Malte var en bland dem och en av de mest effektiva. Eftersom jag själv hade börjat på allvar med smådjuren vid den tiden, kom vi att ha ett intensivt samarbete under dessa årtionden med brevväxling, telefonsamtal och besök hemma hos honom till nytta för oss båda. Ibland kunde det bli lite av en tävlan att göra nya upptäckter. När han tagit *Amphisbatis incongruella*, ljunghedmalen, ny för landet kom det spontant: "Där hann jag i alla fall före dig!". Det gjorde han vid många andra tillfällen, fast han samlade huvudsakligen vid villan i Stockholms södra förorter. Han bestämde också småfjärilar åt andra samlare som exempelvis Sune Överby nedan. Se vidare om Maltes livsverk i en minnesteckning (Svensson 1995). Hans samling har övergått till Naturhistoriska Riksmuseet.

Einar Johnson (Fig. 5 K). En som också var med i denna tävlan att vara först var Einar, som dock bodde på Södermalm i Stockholm och fick fara ut till sommarstället i Vendelsö för att kunna samla. Också han fann flera för Sverige nya småfjärilar och mängder av för Södermanland nya. Per Benander hjälpte honom liksom mig med bestämningarna i början, exempelvis med *Plutella (Rhigognostis) incarnatella*, röd senapsmal, som Einar hittade det första exemplaret av övervintrande på vinden i sommarstugan. Ibland har det varit svårt att klarlägga vem som varit först. I ett brev från Einar har jag nu upptäckt att han tagit *Incurvaria* (*Lampronia*) *redimitella*, måbärknoppmal på Vendelsö 22 juni 1962 och därmed först i landet. Malte Carlsson tog sitt exemplar ett år senare.

V. Leonard Heinänen (Fig. 5 L). Honan av en del fjärilarter ser man aldrig. Men när jag hörde talas om att Heinänen hittat en hona av *Malacodea regelaria*, tunnvingemätaren, i Finland (Lahti 21.IV.1949), sökte jag kontakt med honom och fick ett särtryck av hans uppsats med utförlig redogörelse för arten (Heinänen 1950). Det kunde förr var problematiskt för finsktalande att korrespondera med svenskar, men det visade sig att han skrev en utmärkt svenska och vårt utbyte fortsatte med att vi försåg varandra med referensexemplar av svåråtkomliga storfjärilar. Men honan av tunnvingemätaren har jag inte fått tag i varken i naturen eller genom byte (se även under Törnqvist ovan), fast jag lyckats fånga hanen i gammal granskog från Lappland till Skåne. Enligt Heinänen togs den första i Sverige redan 1877 i Kvikkjokk av A. H. Christiernsson (en fjärilsamlarsläkt, se ovan).

Ernst Urbahn (Fig. 5 M). Paret Ernst och Herta Urbahn ville betraktas som en oskiljaktlig enhet i allt, så också i det stora arbetet över Pommerns storfjärilar (Urbahn 1939) och de avled också med endast en dags mellanrum. För sydsvenska fjärilsamlare var Pommern-faunan på den tiden något av bibel och ett värdefullt komplement till Nordströms Svenska Fjärilar. Att trampa i klaveret är lätt gjort och det gjorde jag förstås när jag en gång skrev till Ernst Urbahn att skillnaderna mellan *Sedina buettneri* och *Rhizedra lutosa* var så ringa att de borde placeras i samma släkte. Det höll han inte alls med om och då upptäckte jag att det var han som skilt ut släktet *Sedina*. Fast fortfarande tycker jag att släktuppdelningen i många fall går för långt, och detta är ett ganska typiskt sådant fall.

Thorwald Grönblom (Fig. 5 N). Det finns många legendariska finska fjärilsamlare och Grönblom är en av dem. Vi träffades endast en gång, på banketten till världskongressen i Stockholm 1949 och fick då växla några ord. På uppmaning av andra gav han *Schöyenia glacialis* nytt namn (se Lankiala nedan), som arten dock inte fått behålla. Förhoppningsvis går det bättre med *Eupithecia groenblomi* Urbahn 1969, en art som vi alltjämt hoppas hitta i Sverige.

Adolf Nordman (Fig. 5 O). Inte heller den bekante lepidopterologen Nordman lärde jag känna särskilt väl. Vi träffades åtminstone vid

Fig. 6. A) Nils Knaben, B) Viljo Karvonen, C) Eero Lankiala (Löfqvist), D) Jouko Kaisila, E) Esko Suomalainen, F) A. G. Carolsfeld-Krausé, G) Thomas Clayhills, H) Jens Lundqvist, I) Claes Grill, J) John F. Gates Clarke, K) Fred Hartig, L) Eberhard Jäckh, M) Magne Opheim, N) Arne Nielsen, O) Carl Fredrik Lühr, P) Bent W. Rasmussen.

nordiska entomologmötet i Helsingfors 1959 och utbytte också särtryck. Ett sådant handlade om några storfjärilsarters beroende av snöförhållanden i olika regioner i Finland (Nordman 1959).

Sune Wendel (Fig. 5 P). Fastän hallänning till födseln kom Sune att fullgöra sin livsgärning som tandläkare i östra Blekinge. Redan 1932 fann han där larven av ekgulhornspinnaren, *Polyploca ridens*, ny för Sverige. Han blev orsak till en ännu märkligare upptäckt, nämligen att Linnés välkända *Amphipyra pyramidea* var en tvillingart (Svensson 1968). Vi hade många givande samlingsturer ihop. En tid hade han sommarstuga i ett mera ålderdomligt jordbruksområde nära gränsen mot Småland och vid ett besök hos honom fann jag deformerade toppar av prästkrage, *Leucanthemum vulgare*, så att de inte kunde gå i blom. Inuti stjälktopparna fanns larver ur vilka kläcktes *Dichrorampha consortana*, prästkragestjälkvecklare, närmast känd från Mellaneuropa. Numera är arten funnen spridd upp till Hälsingland. Om Sune har jag berättat mer i en biografi (Svensson 1982). Hans samling har gått till Zoologiska Museet i Lund.

Nils Knaben (Fig. 6 A). När vi fick kontakt var Nils förstekonservator på Zoologisk Museum i Oslo men känd av mig i förväg som auktor till *Eupithecia fennoscandica*, nejlikmalmätare, för mig en sagoart från de nordliga fjällen som jag ännu aldrig lyckats få se i naturen. Någon har igen försökt slå ihop arten med *undata* från Alperna, fast det i beskrivningen visades klara skillnader, men numera råder allmän enighet i Norden om artberättigandet. Däremot envisas man ännu i Nordamerika att kalla arten *undata*, fast det av bilder klart framgår att det rör sig om *fennoscandica*. Förmodligen har ingen där uppmärksammat Nils Knabens arbete. I min tur kunde jag hjälpa honom med att fastställa *Eupithecia egenaria* för Norge (se även under Martin Ekström ovan). Att man skall akta sig för snöskottning, blev Nils tyvärr bevis för. Han dog av hjärtslag.

Viljo Karvonen (Fig. 6 B). I Finland var Viljo särskilt känd för att kunna skilja vanskliga småfjärilarter åt utan genitalpreparat - i en tid då sådana blev alltmer oundgängliga bland andra samlare. Tack vare hans upptäckter i Finland har vi fått nya arter också för Sverige. Själv beskrev han 1932 *Stenoptilia veronicae*, strandveronikafjädermott, som anträffades av mig här först 16 juli 1955, men har visat sig vara en allmän art i Tornedalen. Hans namn ingår i *Aproaerema karvoneni* (Hackman 1950), en mera oansenlig mal som efterhand visat sig ha en vidsträckt utbredning i Norrland ner till Svealand. Söner brukar inte efterträda sina fäder som fjärilsamlare, men tydligen har inte Jaakko avskräckts utan övertagit både samlingen och fritidsverksamheten.

Eero Lankiala (Löfqvist) (Fig. 6 C). Att tänka en sak och skriva en annan har väl en och annan råkat ut för. Det hände mig när jag skulle skriva om *Schöyenia glacialis* Lankiala 1937, fjällhedflyet, som upptäckts i Sverige av auktor själv i Naturhistoriska Riksmuseets samlingar i samband med världskongressen i Stockholm 1948. Jag skrev att fjärilen besöker blommor av *Silene rupestris*, vilket Eero genast upptäckte när artikeln kommit i tryck. Det skulle naturligtvis vara *Silene acaulis*. Fjärilen är en av våra få verkliga högfjällsarter som sällan visar sig under 1000 m.ö.h. Tyvärr har den också råkat ut för dessa ständiga namnbyten och skall nu kallas *Xestia lyngei* (Rebel 1923) efter att ett tag ha hetat *Archanarta lankialai* Grönblom 1962. Ännu en art beskriven av Eero, *Aegeria montelli* Löfqvist 1932, har råkat ut för samma öde och betraktas numera som synonym till *Sesia bembeciformis* (Hübner 1806). För svenskar kan vara värt att notera att Eero funnit en bok av Joh. Rudolphi, Skandinaviska fjärilar, Hudiksvall 1877, där flera gamla lokaler för *Hada skraelingia* i Hälsingland, Jämtland och Lule lappmark anges.

Jouko Kaisila (Fig. 6 D). Under den tid jag lärde känna honom var han verksam på Entomologiska Museet i Helsingfors. Det var sorgligt att se hur hans minne och tankeverksamhet långsamt bröts ner av sjukdom de sista åren. Joukos mest kända verk var hans omfångsrika doktorsavhandling om fjärilarnas immigration och expansion i Finland (Kaisila 1962), där han visade att flertalet nya finska arter kommit österifrån över Karelen. Ett undantag är *Calotaenia celsia*, som kommit från sydväst.

Esko Suomalainen (Fig. 6 E). Under sin yrkesverksamma tid som professor i genetik fick Esko inte alltid tillräcklig tid för fjärilstudierna, men det tog han i hög grad igen på slutet och han hade då också nytta av sina genetiska kunskaper. Särskilt kom han att intressera sig för säckspinnarna och lyckades reda ut de nordiska *Solenobia*-arterna. De två nya säckspinnare som han beskrivit från Finland har vållat vissa problem för oss här i Sverige. Jag hade kläckt ett antal *Solenobia lichenella* från säckar på en sjöbod i östra Skåne och dessa honor visade taggar på genitalplattan som närmast tydde på *S. fennicella* Suomalainen 1980. Det verkade osannolikt att den i Finland mer östliga arten skulle förekomma i Sverige, så jag har fortsatt att kalla dessa djur *lichenella*. Tyvärr har jag inte kunnat återfinna fler sådana säckar på sjöboden eller på andra platser. Senare beskrevs *Proutia rotunda* Suomalainen 1990, som skulle förekomma också i Sverige, och flertalet svenska djur stämmer också bra in på beskrivningen. I Skåne fann jag dock en hane som enligt kamtänderna på antennerna klart var den gamla arten *P. betulina*. Senare har emellertid kommit fram ett par exemplar som visar på mellanformer. Här krävs ytterligare insamlingar och forskning för att reda ut problemen.

A. G. Carolsfeld-Krausé (Fig. 6 F). Vad han egentligen hade för förnamn fick jag aldrig veta. Alla kallade honom bara Krausé. Han hade specialiserat sig på dvärgmalar och visste förmodligen mycket litet om andra fjärilar, så vid ett lepidopterologmöte hemma hos oss 7 november 1954, när vi andra hade lämnat dvärgmalarna, underhöll han sig med min maka Elsa i ett par timmar. Efteråt frågade jag henne om hon verkligen förstod hans danska, som kunde vara svår för vem som helst. "Nej, ingenting, men jag sköt in ett uhm då och då, så han fortsatte". Vi hade en del korrespondens och bl.a. godkände han inte min synonymisering av *Dechtiria* med *Ectoedemia* och skulle återkomma om detta, något som bröts av hans förtidiga död. Han publicerade inte mycket och den nya arten, *Nepticula fragivora* Krausé 1944 har fått vika för *Stigmella splendidissimella* (HS. 1855). Den normalt *Rubus*-levande mineraren går undantagsvis också på *Fragaria*.

Tomas Clayhills (Fig. 6 G). När jag träffade honom var Thomas pensionerad finsk jägmästare, men vi talade nog bara om fjärilar och inte om skogsbruk. När det blev tal om *Plusia festucae* som dubbelart, höll han fast vid att den skulle heta *festata* Graeser 1889, artskild från den nordamerikanska *putnami* Grote 1873, en tankegång som inte fick anslutning men kan visa sig vara riktig. Han publicerade en katalog över provinsen Nylands storfjärilar fördelade på socknar från Hangö över Helsingfors till öster om Borgå (Clayhills 1957).

Jens Lundqvist (Fig. 6 H). Mina kontakter med grannländernas fjärilsamlare utvidgades efterhand och blev till stor nytta även för utforskandet av Sverige. Jens var framför allt en skojfrisk sällskapsmänniska som trivdes bland sina kollegor. Vid ett tillfälle fyllde han i smyg en av mina kavajfickor med ölkapsyler för att sen göra gällande att jag själv smusslat undan dem för att inte visa hur mycket öl jag inmundigat. Övriga middagsdeltagare blev troligen inte övertygade. Men han var också en ivrig småfjärilsamlare som bl.a. anmälde *Coleophora alnifoliae*, ljuskantad alsäckmal, ny för Danmark 1979, en art som länge förbisetts också i Sverige.

Claes Grill (Fig. 6 I). Släkten Grill har väl framför allt blivit känd genom Grill-stipendiet som utdelas av Entomologiska Föreningen i Stockholm till nybörjarentomologer. Claes samlade storfjärilar mera i skymundan såsom bosatt i Borås, där det inte just fanns några likasinnade. På sjukhuset där blev han mer känd bl.a. som personalläkare. Vi fick ett uppskattat besök av honom i Österslöv 1957. Hans samling har gått till Zoologiska Museet i Lund.

John F. Gates Clarke (Fig. 6 J). Att en av världens ledande lepidopterologer så långt borta som i Washington i USA skickade alla sina nyare tryckta skrifter till mig var en stor uppmuntran och inspiration till nya grepp. Eftersom han stod i deltagarförteckningen från världskongressen i Stockholm 1948, menade jag att vi setts där, när vi äntligen träffades, sannolikt i Canberra 1972, fast där trycktes aldrig någon deltagarförteckning. "Nej, det är omöjligt. Jag kom aldrig dit". I en skrift om Rapa Island i Söderhavet (Gates Clarke 1971) hade den också i Sverige välkända immigranten *Agrotis ipsilon* råkat bli

förväxlad med en annan känd kringflygare, *Peridroma saucia*, vilket jag försynt påpekade. Jack: "Det har jag nog blivit påmind om tillräckligt". Den stora andelen införda arter är väl orsaken till att endast hälften av den isolerade öns fjärilar är endemer. Trots att han publicerade mer än de flesta fackentomologer, var Jack den verklige fältentomologen som drogs till svårtillgängliga platser på jordklotet och samlade exempelvis på nordamerikanska tundran på gamla dar. På så vis kände vi amatörer en nära frändskap.

Fred Hartig (Fig. 6 K). "Per la prima volta una *Bramaea* in Europa", började Fred Hartig med när han beskrev *Bramaea europaea* från Monte Vultura i Lucania 1963. Utan att kunna italienska kan man nog härav utläsa hans stolthet över att ha hittat denna stora spinnare i Syditalien. Även om sydeuropeiska fjärilar är mig tämligen främmande, var det intressant att se småfjärilar som jag fick i utbyte av honom mot nordiska arter. Hans stora arbete Microlepidotteri della Venezia Tridentina 1-14, 1959-71, handlade om norditalienska arter. Enligt hörsägen överlät han sin samling till naturhistoriska museet i Turin, som han sedan blev portförbjuden på.

Eberhard Jäckh (Fig. 6 L). Under många år var han nästan ensam tysk att syssla med hela skalan småfjärilar. En avstickare till Bremen på återvägen från en resa med familjen till Österrike 1956 uppvisade redan på långt håll nästan ett månlandskap efter bombningarna under kriget. Eberhard med maka hade dock en lägenhet i ett nybyggt hus i utkanten av ruinerna och visade inga direkta spår av att ha farit illa av kriget. Eftersom vi hade fullt upp att tala om fjärilar, kom denna "förhistoriska" tid heller aldrig på tal. Han hade fått anställning på museet i Bremen och kunde fullt ut ägna sig åt sin tidigare hobby. Efter pensioneringen flyttade han till Sydtyskland för att komma närmare till Italien, dit han gärna tog bilen för att samla. Som enda tillgängliga specialist närmast söderut inbjöds han till fjärde nordiska microlepidopterologmötet i Östersläv påsken 1966 och gjorde en viktig insats genom att fotografera de genitalpreparat som diskuterades, varefter hans ledsagarinna Inge Hoyer framställde kort åt oss alla. De deltog sedan i följande träffar i Helsingfors 1969, i Bergen 1970, i Bremen 1972 och i Österslöv 1975 och blev en ovärderlig tillgång för oss avsides nordbor. Han har beskrivit åtskilliga nya arter, bl.a. *Batia internella* Jäckh 1972, buskpraktmalen, som också finns i Sydsverige. Genom genitalpreparering hade han upptäckt flera nya arter av mångflikiga fjädermott men ansåg sig aldrig färdig att publicera detta, vilket som väl är kunnat ske posthumt (Scholz & Jäckh 1994).

Magne Opheim (Fig. 6 M). Magne var en av deltagarna i fjärde nordiska microlepidopterologmötet i Österslöv påsken 1966 men redan ett år tidigare hade han avlagt ett besök hos oss för att direkt i samlingen granska mina *Tinea columbariella*. Det kom snart fram att han trodde sig ha upptäckt en tvillingart till denna och blivit misstänksam på de *columbariella* från Västerbotten som jag använt som jämförelseart vid beskrivningen av *Tinea bothniella* Svensson 1953. Han övertygade mig snart nog. Den nya arten gav han namnet *Tinea svenssoni* Opheim 1966. Andra arter som han beskrivit är de högnordiska *Catastia kistrandella* Opheim 1963 och *Clepsis mehli* Opheim 1964, den förra efteråt också funnen på fjället Pältsa i Sverige. Magne har publicerat utbredningskataloger över de norska storfjärilarna 1958-72 och småfjärilarna 1975-83 och var redaktör för Atalanta Norvegica I-IV, 1967-83, Norsk Lepidopterologisk Selskaps Tidsskrift. Han var amatör men arbetade under de sista årtiondena professionellt på Zoologisk Museum i Oslo.

Arne Nielsen (Fig. 6 N). Också Arne deltog i våra nordiska microlepidopterologmöten och jag minns honom särskilt från det andra mötet påsken 1961 i Helsingfors, då han gick i sommarkläder utomhus, medan vi andra behövde skydda oss mot kylan. Till det fjärde i Österslöv 1966 kunde han inte komma p.g.a. svår ischias, som han emellertid hävdade inte hade samband med klädseln. Vi hade en hel del korrespondens och utbyte av särtryck samt försåg varandra med jämförelsematerial av svåråtkomliga fjärilar. Hemma runt Sandnes på norska västlandet hade han arter som saknas i övriga nordiska länder, exempelvis *Eupithecia pulchellata* och *Acrolepiopsis betulella* och som vi naturligtvis önskar hitta också i Sverige. Han tog själv 7 augusti

Fig. 7. A) Sten Wahlström, B) Karl Burmann, C) Elving Welander, D) Aleksandrs Šulcs, E) Gerrit Friese, F) Yuri Kostjuk, G) Lennart Eriksson, H) Ove Høegh Guldberg, I) Stanley Jacobs, J) Alexej Diakonoff, K) Anthony Valetta, L) Kjell Jacobsson, M) John Heath, N) Miguel Gómez Bustillo, O) Jørgen Birket-Smith, P) Edward Pelham-Clinton.

1967 det märkliga nattflyet *Stilbia anomala*, närmast känd från Storbritannien.

Carl Fredrik Lühr (Fig. 6 O). Upplärd av K. Haanshus, som gav ut en landskapskatalog över Norges Lepidoptera 1933, låg CF:s lepidopterologiska verksamhet sedan nere fram till 1953, då exkursionen till Vågå efter Nordiska Entomologmötet i Oslo inspirerade honom till nya tag. Inte minst deltog han tillsammans med bl.a. Magne Opheim och John Heath i grundandet av SEL 1976 (Societas Europaea Lepidopterologica) och var in i det sista en mycket aktiv medlem. Under den tyska ockupationen var han aktiv motståndsman. Utöver i trakten av Lom, där han bodde, reste han gärna till Alta i Nordnorge för att samla och blev en stark motståndare till utbyggnaden av vattenkraften där. Hans samling med många för Norge nya arter förvaras på Trondheim museum.

Bent W. Rasmussen (Fig. 6 P). Bent började inte med storfjärilar som nästan alla andra utan direkt med småfjärilar, men hade otur med sin beskrivning av *Crambus hertwigae* Rasmussen 1964 på grundval av ett ensamt exemplar, som numera uppfattas som synonym till *C. tristella* D&S 1775. Också hans akademiska karriär misslyckades. Efter att ha blivit kuggad två gånger i en examen, vågade han aldrig försöka en tredje och sista gång. Emellertid fick han anställning på Zoologisk Museum i Köpenhamn som tekniker och fotograf och hans förnämliga fotografier av fjärilar och deras genitalier har illustrerat många danska arbeten. Därigenom fick han inte så mycken tid över för säckmalarna, *Coleophora*, som snart nog blev hans specialintresse bland fjärilarna, och hans alltför tidiga död berövade oss andra att få vidare del av hans stora kunskaper.

Sten Wahlström (Fig. 7 A). Ingen annan har stått ut med så många gemensamma fångstturer med mig som Sten. Eftersom han var nybörjare fick jag plocka allt för mig intressant vid ljusfångsterna. Ändå brukade det bli fem nya storfjärilar för honom varje gång, men efterhand hjälpte det inte hur länge vi höll ut på natten utan han måste ta till också småfjärilar för att fylla denna kvot. Vid en sådan fångstnatt i Sjödiken 6 juli 1970 såg han en *Colybochyla salicalis*, brunlinjerat mätarfly, sitta i utkanten på lakanet och tvingade mig att ta in djuret. Själv fick han aldrig mer se arten vid lampan. En annan minnesvärd fångstnatt 9 oktober 1971 norr om Stenshuvud hade han satt upp en egen lampa och kom småningom till mig med en mätare, som han inte riktigt kände igen. Vi lyckades få in några fler och det blev upptakten till en lång historia som slutade med en för Nordeuropa ny art med bl.a. det uppseendeväckande konstaterandet att den fanns misskänd också i engelska samlingar. Engelsmännen gav sig förstås inte utan grävde fram det t.v. äldsta namnet *Thera britannica* i stället för *albonigrata*, som passade mycket bättre. I Sverige lever larven på ädelgranarter, så vi kallar den gärna för ädelgranfältmätare. Andra för landet nya arter som Sten funnit är *Dichomeris marginella*, vitkantad ennålpalpmal, och *Apatura iris*, stor skimmerfjäril. På Öland tog han en hane av en oansenlig mal, som vi kunde para ihop med en tidigare av mig insamlad hona, och som han gav namnet *Parornix atripalpella* (Wahlström 1979). Juni 1991 gjorde vi en husbilsresa tillsammans till Värmland med omgivande landskap. Vi tyckte nog att sommaren inte hade kommit långt och att vi hade otur med vädret. Efteråt fick vi veta att det aldrig förut uppmätts en så kall juni i just Värmland. En fördel med detta var förstås att de fjärilar vi fick tag i mestadels var som nykläckta. Vi hittade trots allt också en hel del nya arter för Värmland, Dalsland och Västmanland. Sten verkade vara i god form och vi hade en mycket trivsam tur, så det var ofattbart när det bara någon månad senare konstaterades att han hade obotlig cancer i livsviktiga inre organ. Det har varit en stor förmån att ha honom med på fångstturerna. En mer osjälvisk kamrat kan man inte tänka sig. Var det de gamla grekerna som sade: "Den gudarna älskar dör ung"? Hans samling av perfekt preparerade fjärilar vårdas väl av makan Ingrid.

Karl Burmann (Fig. 7 B). Under årtionden hade vi brevväxlat, växlat särtryck och bytt småfjärilar men träffades först på ett fjärilsymposium i hans hemstad Innsbruck 1983. Karl samlade uteslutande i de omgivande Alperna och lärde naturligtvis därigenom känna den alpina faunan bättre än de flesta. Detta resulterade i en mängd uppsatser över Tyrolens fjärilar och 1988 också i ett hedersdoktorat. Hans samling har gått till

Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum i Innsbruck.

Elving Welander (Fig. 7 C). Under en bilresa till Öland med Per Benander och Harry Rydén på 60-talet stannade vi till i Ljungbyholm på förslag av Per och knackade på hos hans något yngre lärarkollega. Vi hörde att någon var hemma, men det dröjde innan dörren öppnades. "Han letar nog efter peruken" sa Per. Vi blev väl emottagna och gamla minnen återupplivades dem emellan. Det blev enda gången som jag träffade denne äldre fjärilsamlare, som funnit flera för landet nya storfjärilar i östra Småland. Den första var *Conistra erythrocephala*, gulhuvat plattfly 1923, följt av *Gluphisia crenata*, vecklarespinnare 1925, *Apocheima hispidaria*, taggig vintermätare 1939 och *Hoplitis milhauseri*, trollspinnare 1940. En broder Arvid Welander i Örebro samlade också fjärilar och båda studerade dessutom fladdermöss. Hans material finns på Zoologiska Museet i Lund. Elvings samlingar har gått till högskolan i Kalmar.

Aleksandrs Šulcs (Fig. 7 D). Vi fick kontakt per brev 1967 men träffades aldrig personligen. Vid denna tid var han i stort sett ensam lepidopterolog i Lettland och hade som amatör svårigheter att få tag i insektnålar t.o.m. Genitalier bäddade han in i sockerkristaller, vilket gjorde det ganska omständigt att granska dem. Han upptäckte genom åren 304 för Lettland nya arter, varav jag fick tillfälle att kontrollbestämma en hel del av småfjärilarna. Vi bytte också jämförelseexemplar av i respektive länder okända arter. Hans märkligaste upptäckt var ett nattfly, som skickades till Finland för utlåtande och som där beskrevs utan hans medgivande som *Xylomyia strix* Mikkola 1980. Sonen Ivars har övertagit faderns samling och fortsätter framgångsrikt hans forskning.

Gerrit Friese (Fig. 7 E). På världskongressen i Moskva 1968 träffade jag ett antal lepidopterologer för första gången och fackentomologen Gerrit Friese var en av dem. Redan dessförinnan hade jag fått en del arbeten av honom, som var till stor hjälp i småfjärilstudierna. Bl.a. hade han funnit att *Ocnerostoma piniariella* var en dubbelart, men p.g.a. järnridån genom Europa hade han inte tillgång till erforderligt typmaterial och kom därför att föreslå namnet *copiosella* för den andra. Detta visade sig vara en synonym till *piniariella*, vilket föranledde mig att ge den namnet *friesei* Svensson 1966. För att få med mer kunskaper om läget just söder om Norden försökte vi få med Gerrit Friese i det åttonde nordiska microlepidopterologmötet påsken 1975 hemma hos mig utan att få någon respons. Påskdagen ringde telefonen och där var han: "Ursäkta att jag inte svarat, men jag blev skickad till Berlin över påsken för att lära mig kommunism". Han blev nog aldrig renlärig.

Yuri Kostjuk (Fig. 7 F). Ävenledes en trevlig bekantskap i Moskva, fackentomolog som studerade vecklare i Ukraina och Krim. Fast vi inte kunde vänta särskilt många av dessa arter i Sverige, var korrespondensen och särtrycksutbytet med honom till stor glädje. I SEL-kongressen i Lednice 1994 deltog ett ungt par, Tanja och Igor Kostjuk. Den unge Igor visade sig mycket riktigt ha ärvt sin fars fjärilintresse och bodde dessutom kvar i Kiev.

Lennart Eriksson (Fig. 7 G). Sune Wendel var den som hjälpte Lennart på traven och kom honom att intressera sig för storfjärilar, men den obegripliga sjukdomen schizofreni stäckte hans lovande bana. Ändå hann Lennart bringa samman en vacker samling som har gått till Zoologiska Museet i Lund. Han hade följt med mig på en samlingstur till Sandhammaren 8 september 1956 och var flink men inte särskilt varsam att plocka det mesta som kom till lampan. När så en dödsskallefjäril, *Acherontia atropos*, damp ner på lakanet blev han så perplex att jag hann före till hans stora ledsnad. När jag sen fick ytterligare ett par exemplar under denna stora invasion, fick han förstås ett av dem. Hans föräldrar bosatte sig på äldre dagar i Vinslöv och där kom några exemplar av hagtornsmalmätaren, *Eupithecia insigniata*, till hans fångstlampa och även andra samlare sökte sig senare dit för att få den sällsynta arten. Lennart fångade också den för landet nya kaprifolguldmalen, *Phyllonorycter trifasciella*, i Karlskrona 1961.

Ove Høegh-Guldberg (Fig. 7 H). Blåvingen *Aricia agestis* med tvillingart *artaxerxes* fångade Oves intresse i så hög grad att han skrev flera böcker om dem. Länge kivades jag med honom om det berättigade att ställa upp den senare som skild art, eftersom det mest artskiljande var att

den bara hade en generation om året, men efterhand har jag kommit att ansluta mig till hans uppfattning (se även nedan under Heath). Tillsammans med en engelsman, som studerat problemet separat publicerade han "slutresultatet" i *Aricia* Studies No. 10 (Høegh-Guldberg & Jarvis 1969).

Stanley Jacobs (Fig. 7 I). Dagen efter firandet av the Centenary Dinner of the British Entomological & Natural History Society i London 3 november 1972 tog Stanley några av oss i sin lilla bil ut till en lokal för *Ectoedemia quinquella*. På hagmarksekarna där fann vi också minor med larver, men larverna var fortfarande små och jag lyckades inte få fram någon fjäril. Vi hade emellertid en trivsam tur om än den hårda London-trafiken verkade något vådlig. Därefter hade vi en smula korrespondens och utbyte av särtryck. Han målade utmärkta färgillustrationer till Illustrated Papers on British Microlepidoptera, ett samlingsarbete över föredrag av olika lepidopterologer 1944-57 i ovannämnda förening, utgivet 1978. Exempelvis Stanleys artikel med färgplansch över *Lithocolletis*, guldmalar, är fortfarande mycket användbar fast vissa namn ändrats.

Alexej Diakonoff (Fig. 7 J). Kongresser är bra tillfällen att träffa entomologer, som man kanske annars bara skulle bli bekant med per korrespondens. Diakonoff träffade jag på världskongressen i Moskva 1968. Han hade utnyttjat denna möjlighet att återse sitt gamla hemland Ryssland. Först långt senare anlitade jag honom för bestämning av en fjäril, som jag tagit på efterexkursionen till Taschkent. Den visade sig vara *Tebenna micalis*, en art med stor utbredning från Europa till Nya Zealand, men som han inte sett förut från denna del av Asien. Vi utbytte en hel del särtryck; hans mestadels behandlande betydligt mer exotiska arter än mina. Hen beskrev emellertid den högst uppseendeväckande holländska arten *Eratophyes aleatrix* Diakonoff 1975, numera även känd från danska Jylland under namnet *E. amasiella* och ganska lik vår *Denisia albimaculea*.

Anthony Valetta (Fig. 7 K). På SEL-kongresserna i Karlsruhe 1980, i Cambridge 1982 och i Wageningen 1984 var Tony en av de deltagare som jag bekantade mig med. Han intresserade sig visserligen mest för storfjärilar men hade ett allmänt naturintresse. Att han inte gillade småfågelfångandet i det lilla exotiska öriket Malta, var alltså en självklarhet. Han publicerade 1972 en sammanställning över dagfjärilarna på öarna och 1973 över övriga fjärilar, kompletterad 1984.

Kjell Jacobsson (Fig. 7 L). Västmanland har varit ett sämre utforskat landskap än de flesta när det gäller småfjärilar, men det ändrades snabbt till det bättre när Kjell kom i gång 1974. Under de 10 år han fick verka fann han mer än 140 nya micros för landskapet och 10-tals nya för Gästrikland och Öland. En art var även ny för landet och lokalen är fortfarande den enda i inlandet för den mycket sällsynta arten. På en betesmark på kalkberggrund och med kulturlämningar från gruvbrytning söder om Sala tog han 7 juli 1980 ett par av *Coleophora partitella*, kilstreckad rölleksäckmal. Både fjärilar och säckar på rölleka har anträffats på lokalen senare och sannolikt kommer arten att leva kvar där så länge betesdriften fortsätter och lokalen hålles öppen. Den höll företrädesvis till på vallar efter gamla husgrunder och liknande. En annan raritet fick han på lampa i trädgården inne i staden: *Anarsia lineatella*, körsbärsbuskpalmalen. Kjells samling finns på Zoologiska Museet i Uppsala.

John Heath (Fig. 7 M). Hans arbete på Monks Wood Experimental Station blev grundläggande för skyddet av europeiska fjärilar. Tidigare hade väl de flesta trott att fridlysning av hotade arter var den rätta metoden, men John kom snart till den slutsatsen att bevarandet av de rätta biotoperna var helt avgörande och för detta krävdes fortsatta studier genom insamligar och studier av livsbetingelserna. Genom sina internationella kontakter fann han vidare att det behövdes en europeisk sammanslutning av lepidopterologer och han blev en av grundarna av SEL 1976 (se Lühr ovan). I övrigt hade han särskilt ägnat sig åt artavgränsningen i det primitiva fjärilsläktet *Micropterix*, käkfjärilar. Mig hjälpte han vid ett tillfälle att i förväg läsa igenom texten till ett föredrag på engelska som jag skulle hålla på SEL-kongressen i Wageningen. Jag glömmer aldrig hans roade min när han kom till en passus, där jag framhöll att man bör an-

Fig. 8. A) Tord Tjeder, B) Sune Överby, C) Jorma Kyrki, D) Sören Berggren, E) Helmut Patzak, F) Eric Bradford.

vända även sådana artkriterier som värdväxt, biotop, etologi och kemi, något som kan göra det omöjligt att bestämma museimaterial, om skillnader i vingteckning och genitalier saknas, vilket naturligvis är obekvämt. Det avgörande är om djuren uppträder som skilda arter i naturen. Han hade intet att invända.

Miguel Gómez Bustillo (Fig. 7 N). En färgstark figur på SEL-kongresserna. Han samlade företrädesvis i Spanien och det berättades att han omgav sig med unga vackra flickor som sekreterare under fångstturerna, såväl dag som natt. Kanske måste man vara jurist för att klara det. Han var själv sekreterare i Sociedad Hispano-Luso-Americana De Lepidopterologia och redaktör för dess tidskrift SHILAP, där han även publicerade flitigt om både storfjärilar och småfjärilar. Förmodligen var det hans förtjänst att jag blev hedersmedlem i sällskapet 1981.

Jørgen Birket-Smith (Fig. 7 O). Vi blev inkvarterade tillsammans i dubbelrum under exkursionen till Queensland och Nya Guinea efter världskongressen i Canberra 1972. Det passade mig bra, eftersom han medförde fjärillampa och lät mig ta hand om småfjärilarna som kom till denna. Han hade stor erfarenhet av insamling i tropikerna efter att ha tillbringat många år i Afrika. I Cairns lyckades vi få en lokal entomolog att ta med oss ut i regnskogen en natt, fast det enligt denne var vinter (temperatur omkring +30°C, för mig en något ovanlig vinter). Det kom massvis med fjärilar, så att de fick sitta i flera lager på hans endast halvmeterstora lakan. Också några stora skalbaggar infann sig, vilket intresserade honom mest. En verklig kontrast blev Mount Hagen på höglandet i centrala Nya Guinea, där det bara var några grader varmt på natten och fjäriltillströmningen mycket måttlig.

Edward Pelham-Clinton (Fig. 7 P). På 60-talet hade vi livlig korrespondens om arter i släktet *Elachista*, gräsminerarmalar, i försök att få ordning på arterna i Skottland respektive Sverige. Jag trodde då att alla våra arter var beskrivna både en och flera gånger om och att det bara gällde att hitta de rätta artskillnaderna och äldsta namnet. När så Teddy i ett brev nämnde att han hade 4 obeskrivna arter, svarade jag alltså att detta inte var möjligt, vilket jag nu ångrar. Han tog aldrig upp ämnet igen. Kanske blev han bränd på att jag påvisat för honom att hans första nya art, *Bucculatrix merei* Pelham-Clinton 1967, var yngre synonym till *B. capreella* Krogerus 1952, som nu i sin tur anses synonym med *B. obscurella* Klem. 1899. I Sverige visade det sig småningom att vi hade åtskilliga obeskrivna nordliga arter och troligen gällde detsamma i Skottland. Han blev i alla fall orsak till beskrivningen av *Scrobipalpa clintoni* Povolný 1968, som också finns i Sverige. Efter pensione-

ringen som fackentomolog flyttade Teddy till en stuga i Sydengland för att syssla med fjärilar där. Genom släktingars frånfälle blev han 1988 tionde hertig av Newcastle, innan han själv gick bort en månad senare.

Tord Tjeder (Fig. 8 A). I Dalarna fanns i min ungdom en hel mängd entomologer som gjort sig vida kända och Tord var en av dem jämte brodern Bo, som kom att specialisera sig på nätvingar. Tord ägnade sig åt de mer favoriserade fjärilarna och kom genom träget samlande att hitta en hel del för Dalarna nya småfjärilar och även en för landet ny art: *Brachmia lineolella*, bergrörbågpalpmalen, som senare visat sig vara ganska utbredd i Mellansverige. Vid ett besök hos honom fann jag larver av för mig nya *Olethreutes dalecarliana*, dalkarlsvecklaren, som han märkligt nog inte tagit själv, fast den borde vara typisk för landskapet. Samlingen såldes till Rättviks Naturmuseum.

Sune Överby (Fig. 8 B). Vi hade en hel del utbyte av erfarenheter med fotografering av genitalpreparat som var mig till god hjälp, även om jag inte hade lika god tillgång till tekniska resurser som han. Det var också spännande att ta del av hans omfattande forskningar på artuppdelningen inom nattflysläktet *Euxoa*, som tyvärr inte ledde till några definitiva resultat för publicering. Kanske kommer vi till slut att få ta till feromoner för urskilja arterna. Sune samlade småfjärilar vid sommarstugan i Hälsingland och bidrog väsentligt till utforskandet av detta landskap även om mycket återstår. Åtminstone större delen av hans samling finns på Naturhistoriska Riksmuseet.

Jorma Kyrki (Fig. 8 C). Att Jorma skulle bli bara 35 år var obegripligt. Entusiastiska entomologer brukar bli närmare 3 gånger så gamla. Ändå kom han att uträtta mycket, kanske beroende på att han hade sin hobby som yrke. Det finns inte många som liksom han kunde presentera värdefulla arbeten i storsystematik, exempelvis en översikt över *Yponomeutoidea* (Kyrki 1984) och klara ut och beskriva svårutskilda arter som *Elachista eskoi* Kyrki & Karvonen 1985, en art som visat sig förekomma också i Sverige. Mer än de flesta samarbetade han med andra unga lepidopterologer i sina publikationer.

Fig. 9. "Soon the whole land will be a heap of rubbish (shit-house/sic)! So look for the rare 'shite fly'". Teckning av Eric Bradford.

Cartoon by Eric Bradford.

Sören Berggren (Fig. 8 D). Om Sören har jag skrivit tidigare (Svensson 1994) och har inte mycket att tillägga utom att samlingen finns på Umeå Universitet.

Helmut Patzak (Fig. 8 E). Många östtyskar fick jag aldrig träffa personligen, men de producerade flitigt utredningar om småfjärilar och utbytte gärna särtryck. Patzak var en av dessa ändå mycket värdefulla kontakter. Hans specialitet var släktet *Coleophora*, säckmalar, och vi hade en hel del korrespondens om besvärliga arter åren 1971-86. Hans bestämningsarbete över DDR-arterna, försett med några vackra färgbilder på framvingar (Patzak 1974) är mycket användbart också för svenskar.

Eric Bradford (Fig. 8 F). Vi träffades aldrig men lärde känna varandra per brev och utbyte av särtryck. Hans träffsäkra färgbilder över *Gelechiidae*-släkten som *Monochroa*, *Teleiodes* och *Eulamprotes* är viktiga också för oss här i Sverige. Det var med bestörtning jag tog emot beskedet att Eric omkommit i en bilolycka. Han slapp dock se den vidare utveckling av vår om-

givning som han befarade i en av sina teckningar (Fig. 9), skickad till mig av hans syster Gwen Smith.

Alfabetisk förteckning

Nämnda lepidopterologer anges nedan med huvudsaklig bostadsort, födelse- och dödsdatum, yrke samt fig. nr.

Allander, Helge, Sundbyberg. 19.8.1894-25.8.1976. Tandläkare. 3 H.

Ander, Kjell, Lund-Linköping. 16.7.1902-6.9.1992. Lektor. 3 E.

Benander, Per, Höör. 9.5.1884-21.8.1976. Folkskollärare. 3 I.

Berggren, Sören, Umeå. 22.11.1928-9.12.1993. Skyddsinspektör. 8 D.

Birket-Smith, S. J. R., Köpenhamn. 12.4.1920-13.12.1983. Fackentomolog. 7 O.

Bradford, Eric, Whitstable. 11.5.1921-12.8.1995. Artist. Fjärilmålare. 8 F.

Bryk, Felix, Stockholm. 21.1.1882-13.1.1957. Från Österrike. Fackentomolog. 3 J.

Burmann, Karl, Innsbruck. 31.12.1908-26.3.1995. Radioföretagare. 7 B.

Burrau, Nils, Lund. 30.4.1887-27.1.1980. Antikvitetshandlare. 4 H.

Bustillo, Miguel Gómez, Madrid. 31.12.1919-17.12.1985. Jurist. 7 N.

Carlsson, Malte, Enskede. 1.11.1906-24.4.1994. Fabriksarbetare. 5 J.

Carolsfeld-Krausé, A.G., Köpenhamn. 22.12.1905-14.1.1969. Lärare. 6 F.

Christiernsson, Yngve, Gävle. 30.10.1893-21.1.1982. Forstmästare. 3 D.

Clayhills, Thomas, Borgå. 8.8.1889-2.7.1975. Forstmästare. 6 G.

Deurs, Wilhelm van, Gentofte. 26.4.1899-1.12.1978. Ingenjör. 4 P.

Diakonoff, Alexej, Leiden. 1.3.1907-20.9.1989. Fackentomolog. 7 J.

Ekström, Martin, Hemse. 23.5.1891-12.3.1969. Folkhögskolelärare. 4 B.

Eliasson, Hugo, Älvkarleby. 24.4.1904-27.3.1973. Posttjänsteman. 3 M.

Eriksson, Gunnar, Hörsne. 21.8.1902-21.6.1981. Folkskollärare. 4 A.

Eriksson, Lennart, Karlskrona. 19.3.1941-4.1.1968. Studerande. 7 G.

Faugert, Sixten, Stockholm. 7.12.1909-16.6.1989. Patentingenjör. 3 G.

Friese, Gerrit, Eberswalde. 19.2.1931-26.7.1990. Fackentomolog. 7 E.

Gates Clarke, John F., Washington. 22.2.1905-17.9.1990. Fackentomolog. 6 J.

Grabe, Albert, Dortmund. 10.11.1880-19.3.1957. Järnvägsman. 5 E.

Grill, Claes, Borås. 8.2.1896-3.1.1978. Överläkare. 6 I.

Grönblom, Thorwald, Tammerfors. 25.2.1885-5.5.-1971. Direktör. 5 N.

Hanson, Bror, Stockholm. 23.8.1906-11.5.1966. Museiassistent. 3 O.

Hartig, Fred, Bolzano. 29.9.1900-24.5.1980. Greve. 6 K.

Heath, John, Monks Wood. 8.1.1922-6.7.1987. Dataingenjör. 7 M.

Heinänen, V. L., Lahti. 14.9.1893-16.6.1962. Forstmästare. 5 L.

Hering, Martin, Berlin. 10.11.1893-18.8.1967. Entomologiprofessor. 5 B.

Holmquist, Hjalmar, Staffanstorp. 3.9.1906-16.3.-1984. Folkskollärare. 5 A.

Hoffmeyer, Skat, Århus. 7.12.1891-31.8.1979. Biskop. 4 I.

Horke, Arvid, Stensjön-Lund. 12.12.1907-4.10.1961. Trävarudirektör. 5 C.

Høegh-Guldberg, Ove, Horsens. 28.2.1905-2.12.-1987. Läkare. 7 H.

Jacobs, S. N. A., Bromley. 11.11.1896-14.9.1989. Skeppsmäklare. 7 I.

Jacobsson, Kjell, Sala. 5.4.1945-16.8.1983. Snickerifabrikör. 7 L.

Johnson, Einar, Stockholm. 25.7.1904-1.12.1977. Tjänsteman. 5 K.

Jäckh, Eberhard, Bremen-Hörmanshofen. 5.12.1902-22.8.1993. Ingenjör. 6 L.

Jöst, Hans, Annweiler. 10.4.1892-4.4.1981. Köpman. 5 F.

Kaisila, Jouko, Helsingfors. 17.1.1917-7.1.1984. Fackentomolog. 6 D.

Karvonen, Viljo. Helsingfors. 13.9.1901-26.1.1989. Läkare. 6 B.

Knaben, Nils, Oslo. 24.7.1898-3.1.1969. Förste konservator. 6 A.

Kostyuk, Yuri, Kiev. 3.3.1923-22.4.1981. Fackentomolog. 7 F.

Kyrki, Jorma, Oulu. 2.12.1950-9.11.1986. Fackentomolog. 8 C.

Lagerberg, Torsten, Stockholm. 8.4.1882-25.6.1964. Botanikprofessor. 3 K.

Langer, Torben W., Köpenhamn. 7.6.1924-13.4.1988. Biblioteksman. 4 J.

Langert, Sven, Göteborg. 16.6.1897-4.3.1969. Företagsläkare SKF. 5 D.

Lankiala, Eero, Helsingfors. 17.9.1897-28.4.1959. Läkare. 6 C.

Lewin, Anders (And.), Lerum. 13.10.1900-4.4.1991. Överlärare. 4 G.

Linder, Stig, Hässleholm. 23.8.1901-2.1.1965. Konservator. 4 M.

Lundqvist, Jens, Hillerød. 26.2.1915-19.2.1990. Arkitekt. 6 H.

Lühr, C. F., Lom. 16.1.1901-6.3.1991. Disponent. 6 O.

Nielsen, Arne, Sandnes. 5.7.1907-18.2.1976. Läkare. 6 N.

Nordin, Bror, Vankiva. 15.5.1907-28.7.1988. Snickare. 4 L.

Nordman, Adolf, Helsingfors. 1.7.1900-7.12.1976. Museiintendent. 5 O.

Nordström, Frithiof, Stockholm. 29.8.1882-12.11.-1971. Tandläkare. 3 F.

Norstrand, Erik, Stockholm. 17.4.1896-8.11.1947. Aktuarie. 3 B.

Obraztsov, Nicholas, New York. 18.8.1906-6.5.1966. Systematiker. 5 G.

Opheim, Magne, Oslo. 10.10.1898-2.12.1987. Ingenjör. 6 M.

Patzak, Helmut, Aschersleben. 6.9.1927-13.3.1988. Lärare. 8 E.

Pelham-Clinton, E.C., Edinburg. 18.8.1920-25.12.-1988. Fackentomolog. 7 P.

Pilström, Ingemar, Luleå. 6.10.1915-14.9.1963. Jägmästare. 3 N.

Rambring, Helge, Malmö. 17.8.1916-12.2.1968. Väktardirektör. 4 N.

Rasmussen, Bent W., Köpenhamn. 12.5.1937-10.3.-1993. Mikroskopiexpert. 6 P.

Reuterskiöld, Bertil, Asarum. 8.1.1902-4.9.1986. Reservkapten. 5 H.

Rydén, Harry, Höganäs. 3.3.1902-1.2.1984. Kemikaliehandlare. 4 K.

Sotavalta, Olavi, Helsingfors. 28.7.1918-6.12.1991. Professor. 4 C.

Šulcs, Aleksandrs, Riga. 22.11.1911-8.11.1987. Museiman. 7 D.

Suomalainen, Esko, Helsingfors. 11.6.1910-15.5.1995. Genetikprofessor. 6 E.

Tjeder, Tord, Rättvik. 11.4.1904-21.5.1992. Landsfiskal. 8 A.

Toll, S., Stalinogród-Katowice. 22.11.1893-19.9.1961. Greve. 4 F.

Törnqvist, John, Kiruna. 27.10.1900-19.12.1971. Överingenjör LKAB. 3 P.

Urbahn, Ernst, Zehdenick. 7.4.1888-14.1.1983. Lärare. 5 M.

Valetta, Anthony, Malta, 21.12.1908-8.12.1988. Lärare. 7 K.

Wahlström, Carl-Gustav, Växjö. 30.5.1918-8.2.1993. Finsk jägmästare. 5 I.

Wahlström, Sten, Karlshamn. 28.3.1939-23.12.1991. Ingenjör. 7 A.

Welander, Elving, Ljungbyholm. 11.2.1888-13.11.-1974. Folkskollärare. 7 C.

Wendel, Sune, Karlskrona. 21.1.1903-31.12.1981. Tandläkare. 5 P.

Westerlund, Karl, Rödåliden. 1.6.1907-20.5.1988. Lantbrukare. 4 D.

Winblad, Gustaf, Piteå. 14.5.1893-9.10.1968. Köpman. 4 E.

Wingstrand, Karl Georg, Köpenhamn. 2.3.1919-2.11.1992. Zoologiprofessor. 3 A.

Wolff, Niels L., Hellerup. 24.1.1900-26.5.1978. Ingenjör. 4 O.

Åman, Erik, Saltsjöbaden. 29.4.1884-9.6.1972. Landssekreterare. 3 L.

Östlund, Ragnar, Gävle. 26.9.1881-28.1.1966. Målarmästare. 3 C.

Överby, Sune, Stockholm. 4.3.1909-17.9.1986. Ingenjör LME. 8 B.

Litteratur

Ander, K. Entomologiska Sällskapet i Lund 1903-1953. – Opusc. ent. 18:3-12.

Bergendorff, C. 1993. In Memoriam. – FaZett 6:12.

Bryk, F. 1955. Linnés Höllenfurie in Phantasie und Wirklichkeit. – Ent. Tidskr. 76:11-15.

Clayhills, T. 1957. Provinsen Nylandias Macrolepidoptera. – Fauna Fennica III.

Douwes, P. & Svensson, I. 1972. Genitalundersökningar av fjärilar. – Entomologen 1 (1):10-14.

Eliasson, H. 1945, 1946. Macrolepidopterfaunan i Älvkarleby. – Ent. Tidskr. 66:136-154, 67:218-232.

Gates Clarke, J. F. 1971. The Lepidoptera of Rapa Island. – Smithsonian Contr. to Zool. 56.

Hanson, B. 1965. Bidrag till kännedom om Gotska Sandöns fjärilfauna III. – Ent. Tidskr. 86:178-183.

Heinänen, V. L. 1950. Altes und neues über *Malacodea regelaria* Tgstr. – Ann. Ent. Fenn. 16:188-200.

Hering, E. M. 1957. Blattminen von Europa, band I-III. s'Gravenhage (Junk).

Horke, A. 1952. *Hydroecia nordstroemi* n.sp. – Ent. Tidskr. 73:13-16.

Høegh-Guldberg, O. & Jarvis, F. V. L. 1969. Central and North European *Ariciae*. – Aarhus (Naturhistorisk Museum).

Kaisila, J. 1962. Immigration und Expansion der Lepidoptera in Finnland in den Jahren 1869-

1960. – Acta Ent. Fenn. 18.
Kraus, W. 1993. Verzeichnis der Großschmetterlinge der Pfalz. – Pollichia-Buch Nr. 27, 618 p.
Kyrki, J. 1984. The Yponomeutoidea: a reassessment of the superfamily and its suprageneric groups. – Ent. scand. 15:71-84.
Lagerberg, T. 1945-1949. Vilda växter i Norden, 5 band. Stockholm.
Langer, T. W. 1958. Nordens Dagsommerfugle. Köpenhamn (Munksgaards Forlag).
de Lattin, G., Jöst, H., Heuser, R. & Roesler, R. 1957-1966. Die Lepidopteren-Fauna der Pfalz I-V. Pollichia III; 4:51-167, 6:168-243, 7:244-321, 9:322-390, 11:391-526, 13:527-538.
Lewin, A. 1949. Notes on Fumea Hw. and Proutia Tutt. – Ent. Tidskr. 70:155-170.
Lindroth, C. H. 1977. Scandinavian entomologists I - Per Benander. – Ent. scand. 8:93-95.
Nordman, A. F. 1959. Snöförhållanden och temperatur om hösten vid vinterns inträde och om våren då snötäcket försvinner. Plus- och minusområden. – Mem. Soc. Fauna et Flora Fenn. 34:93-136.
Nordström, F. & Wahlgren, E. 1941. Svenska Fjärilar. Stockholm (Nordisk Familjeboks Förlags Aktiebolag).
Patzak, H. 1974. Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Lepidoptera - Coleophoridae. – Beitr. Ent. 24:153-278.
Rydén, H. 1961. Kullabergs storfjärilar. – Kullabergs Natur, Häfte 5.
Scholz, A. & Jäckh, E. 1994. Taxonomie und Verbreitung der westpalaearktischen *Alucita*-Arten. – Alexanor 18 suppl.:3-63.
Sotavalta, O. 1987. Provincial distribution of Finnish Macrolepidoptera. – Not. Ent. 67:187-205.
Svensson, I. 1962. Nordiska *Bryotropha*. – Flora og Fauna 68:61-69.
Svensson, I. 1968. *Amphipyra pyramidea* L. en dubbelart. – Opusc. Ent. 33:183-188.
Svensson, I. 1969. Martin Ekström - In memoriam. – Opusc. Ent. 34:174-175.
Svensson, I. 1982. In Memoriam - Sune Wendel. – Ent. Tidskr. 103:50.
Svensson, I. 1993. Erik Norstrand (17.4.1896-8.11.1947), något av en minnesskrift efter 50 år. – FaZett 6:19-21.
Svensson, I. 1994. Sören Berggren - till minne. – Ent. Tidskr. 115:53-54.
Svensson, I. 1995. Malte Carlsson - en minnesteckning. – Ent. Tidskr. 116:54.
Tham, E. 1933. In Memoriam. – FaZett 6:11.
Wahlström, S. 1979. Parornix atripalpella n.sp. from SE Sweden. – Ent. scand. 10:139-141.
Wolff, N. L. 1964. The Lepidoptera of Greenland. – Medd. om Grønland 159, Nr. 11. (Reitzels Forlag)
Wolff, N. L. 1971. The Zoology of Iceland III, Part 45 Lepidoptera. (Munksgaards Forlag).
Urbahn, E. & H. 1939. Die Schmetterlinge Pommerns. Macrolepidoptera. – Stett. Ent. Z. 100:186-826.